ZPRÁVA ZA ROK 2014 O STAVU VYŘIZOVÁNÍ STÍŽNOSTÍ PODANÝCH PROTI ČESKÉ REPUBLICE K EVROPSKÉMU SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

PŘEHLED ZPRÁVY

ÚVOD

I. NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICE

1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY

1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI

1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy

1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností

1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO

1.1.3.1. Smírně urovnané případy

1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády

1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět

1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A JINÉ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI

1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice

1. 2.2.2. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím

II. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN

2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU

2.2.2. ANALÝZA POTŘEBY A MOŽNOSTI DALŠÍCH INDIVIDUÁLNÍCH OPATŘENÍ

2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

2.3.1.1. Vzdělávání romských dětí sedm let po rozsudku velkého senátu

2.3.1.2. Další rozsudky, u nichž přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě

2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

DOSLOV

PŘÍLOHA Č. 1: ANOTACE ODSUZUJÍCÍCH ROZSUDKŮ

PŘÍLOHA Č. 2: ANOTACE ZAMÍTAVÝCH ROZSUDKŮ NEBO ODMÍTAVÝCH ROZHODNUTÍ

PŘÍLOHA Č. 3: KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE

PŘÍLOHA Č. 4: METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ

OBSAH

ÚVOD

Česká republika jako nástupkyně České a Slovenské Federativní Republiky je od 18. března 1992 vázána Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech, dále jen ‚Úmluva') a podrobena pravomoci Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ‚Soud') projednávat individuální a mezistátní stížnosti na porušení závazků vyplývajících z Úmluvy a těch protokolů ji doplňujících, které naše země ratifikovala.

Ježto však Česká republika jako samostatný stát existuje toliko od 1. ledna 1993, úvodní graf vyjadřuje, jak si Česká republika celkově stojí za dobu, po kterou je samostatně součástí systému Úmluvy, do konce období, za něž je zpráva podávána, tj. v letech 1993 až 2014. Ke grafu je třeba vedle odkazu na metodiku jeho zpracování[1] předeslat, že zachycuje pouze zlomek z celkového počtu případů předložených za oněch 22 let proti České republice, neboť naprostá většina stížností nebývá žalované vládě oznamována, ale tato podání končí jako odmítnutá samosoudcem.

Stav projednání stížností oznámených vládě České republiky od 01/01/1993 do 31/12/2014 (celkem 713 stížností)

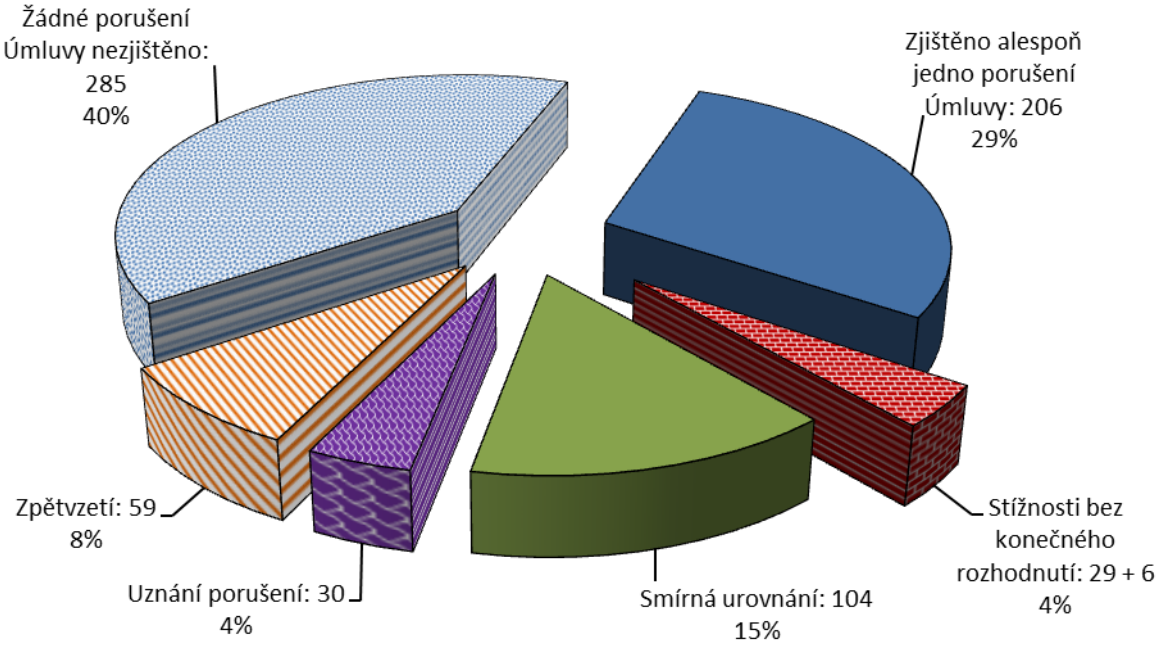

Právě delší časové období, na rozdíl od pouhého jednoho kalendářního roku, na který se zpráva dále zaměří, umožňuje získat celkový pohled na vývoj této agendy. Během roku 2014 pak Soud ve vztahu k České republice vydal:

- 4 rozsudky týkající se 8 stížností, v nichž konstatoval alespoň jedno porušení Úmluvy,
- 3 rozsudky týkající se 4 stížností, v nichž dospěl k závěru, že k porušení Úmluvy nedošlo,
- 4 rozhodnutí, kterými stížnosti prohlásil za nepřijatelné (přičemž u tří z nich vláda předkládala stanovisko a zbývající stížnost Soud rozhodl bez vyžádání stanoviska vlády),
- 1 stížnost byla uzavřena smírně,

[1] Přehled vychází z údajů shromážděných Kanceláří vládního zmocněnce na základě oznámených (‚komunikovaných') stížností. K metodice zpracování viz příloha č. 4 k této zprávě.

- 1 stížnost byla uzavřena jednostranným prohlášením vlády a
- 1 stížnost byla vzata zpět.

Vládě pak bylo oznámeno 12 nových stížností. (K tomuto údaji lze pro ilustraci výše uvedené skutečnosti, že referované případy jsou pouze malou výsečí z objemu kauz, jimiž se Soud zabývá, doplnit, že v roce 2014 Soud zasedající jako samosoudce odmítl kolem 730 ‚našich' stížností a jen zmíněný počet 12 stížností byl za toto období vládě zaslán k vyjádření. K 31. prosinci 2014 čekalo na vyřízení 221 stížností, z toho 135 před prvním posouzením, zda budou oznámeny vládě, či nikoli.)[2]

K finančnímu aspektu stížností, jejichž projednávání bylo v roce 2014 uzavřeno, lze uvést, že stěžovatelé v nich požadovali spravedlivé zadostiučinění (majetkovou škodu, nemajetkovou újmu a náklady řízení) v celkové výši nejméně 367 tis. € (téměř 10 mil. Kč). Soud stěžovatelům přiznal rozsudkem celkovou částku 9 tis. €. V rámci smírných urovnání a jednostranných prohlášení schválených v roce 2014 se stát zavázal zaplatit celkem 9,6 tis. €.[3]

Vedle zmíněného finančního aspektu agendy stížností je namístě brát zřetel na skutečnost, že z rozsudků, v nichž bylo shledáno porušení Úmluvy, a případně také ze smírných urovnání nebo jednostranných prohlášení vlády vyplývají další povinnosti na poli nápravných opatření.

Tato zpráva je tudíž dále členěna na dvě části. První, nazvaná část nalézací, neboť se týká procesu nalézání práva vyplývajícího z Úmluvy, je věnována přehledu řízení před Soudem, tedy rozhodování Soudu o stížnostech podaných proti České republice, případně dalším událostem a aktivitám spojeným s fungováním Soudu ve vztahu k naší zemi. Druhá část, nazvaná část vykonávací, se pak zabývá problematikou implementace rozsudků (rozhodnutí) Soudu, tedy jejich výkonu, nad níž dohlíží jiný orgán Úmluvy, a sice Výbor ministrů Rady Evropy.

Vedle toho zpráva obsahuje přílohy s podrobnějšími informacemi k některým tématům.

Závěrem je ještě namístě upřesnit, že tam, kde není uvedeno u názvu stížnosti jméno žalovaného státu, je jím Česká republika. Identifikační údaje o stížnostech nejsou kompletní, nacházejí-li se na jiném místě této zprávy (v příloze č. 1 nebo 2) nebo nejsou relevantní pro období, za které se zpráva podává.

[2] Je třeba upozornit i na to, že od počátku roku 2014 Soud uplatňuje mnohem přísnější formální požadavky na obsah stížnosti vtělené do novelizovaného znění článku 47 jednacího řádu Soudu, k jejichž splnění slouží nový formulář stížnosti. Procentuálně vyšší počet stížností je tak považován za neprojednatelný. Nejsou tedy přidělovány k projednání žádné rozhodovací formaci a soudní řízení o nich fakticky není ani zahájeno. Soud nevyzývá stěžovatele k doplnění těchto stížností, ale snaží se urychleně administrativně odmítnout ty, které uvedené požadavky nesplňují tak, aby stěžovatelé měli případně možnost v původní šestiměsíční lhůtě, pokud ještě běží, podat formálně bezvadnou stížnost znovu. Tato zostřená praxe byla kritizována pro přepjatý formalismus; Soud však poukazuje na to, že připuštěním k vyřízení jen formálně bezvadných stížností se výrazně celý proces urychluje. Jednak odpadá část administrativy spojená s přípravou stížnosti na projednání, jednak je zpracování takových stížností celkově snazší.

[3] Je třeba vzít v úvahu, že stěžovatelé nejsou při vznášení finančních nároků nijak omezeni vestavěnými regulátory (např. soudními poplatky vypočítávanými v závislosti na hodnotě sporu nebo rozhodováním o nákladech v závislosti na míře úspěchu v řízení). Přestože jsou uvedená čísla pouze ilustrativní, nelze pominout, že agenda sporů před Soudem nese pro stát zřejmá finanční rizika (v zásadě srovnatelná s jinými spornými agendami, jako jsou spory z dohod o ochraně investic nebo spory ohledně pokut nebo vracení plateb v rámci Evropské unie), která se obhajobě státu většinou daří úspěšně odvrátit. Výše uvedená čísla ukazují, že v roce 2014 byla finanční rizika odvrácena z 95 %. Dodejme, že v minulosti byly v některých případech na základě znaleckých posudků nárokovány částky dosahující až výše kolem 1 mld. Kč (*Forminster Enterprises Limited*, *Družstevní záložna PRIA* nebo *Rodinná záložna, spořitelní a úvěrní družstvo*).

I.
NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

V této části pojednáme o agendě podáním přehledu:

- věcí, v nichž Soud vynesl formální rozhodnutí, jimiž řízení o stížnosti nebo o některém z jejích aspektů uzavřel,
- jiných relevantních událostí či aktivit v řízení před Soudem.

1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICE

O stížnostech může Soud rozhodnout následujícími způsoby:

- určit porušení Úmluvy nebo jejích protokolů a přiznat spravedlivé zadostiučinění,
- zamítnout nebo odmítnout stížnost,
- zastavit řízení o stížnosti, ať už pro smírné urovnání, jednostranné prohlášení vlády nebo zpětvzetí stížnosti.

Těmto situacím odpovídá i členění této kapitoly.

1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY

Do tohoto oddílu v návaznosti na výše uvedený graf spadají případy, v nichž bylo Soudem shledáno porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Zjištěno alespoň jedno porušení') nebo bylo v návaznosti na předchozí odsuzující rozsudek rozhodnuto o spravedlivém zadostiučinění (i tyto případy tedy spadají do kategorie ‚zjištěno porušení', ale odsuzující rozsudek byl obvykle vydán dříve než v období, za které se předkládá zpráva).

Ve všech těchto případech je zpravidla nezbytné zaplatit přiznané nebo sjednané zadostiučinění, případně analyzovat, zda není namístě přijmout další opatření k nápravě.

Jak již bylo krátce zmíněno v úvodu, Soud v roce 2014 vydal celkem čtyři rozsudky ve věci samé, v nichž zjistil porušení práv a svobod zaručených právem Úmluvy v celkem osmi věcech, a žádný rozsudek, kterým rozhodl o spravedlivém zadostiučinění v návaznosti na dříve vydaný rozsudek o porušení.

Rozsudky o porušení se týkaly následujících práv chráněných Úmluvou a jejími protokoly:

- článku 8 Úmluvy (právo na soukromý a rodinný život), jehož porušení Českou republikou Soud shledal jednak v aspektu práva na soukromý život v souvislosti s **rozsahem soudního přezkumu místního šetření** v obchodní společnosti (*Delta pekárny a. s.*), jednak v aspektu práva na rodinný život v souvislosti s předběžným opatřením, jímž byl **nařízen návrat novorozence do nemocnice** (*Hanzelkovi*), a s **rozhodováním o úpravě poměrů nezletilého dítěte a o stycích rodiče s tímto dítětem** (*T.*),
- článku 13 Úmluvy (právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy), jehož porušení bylo zjištěno v důsledku neexistující efektivní **obrany před předběžným opatřením** na ochranu dítěte, které bylo zrušeno, protože pominuly důvody pro jeho vydání, nikoli pro nezákonnost (*Hanzelkovi*) a
- článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (ochrana majetku), a to kvůli **absenci zákonného základu pro regulaci nájemného** v letech 2002 až 2006 poté, co byly regulační předpisy zrušeny jako neústavní (*R & L, s. r. o. a ostatní*).

Vláda neúspěšně požádala o postoupení věci *Žáková* (č. 2000/09, rozsudek ze dne 3. října 2013) velkému senátu podle článku 43 Úmluvy.

Podrobnější informace o rozsudcích z hlediska skutkových okolností jednotlivých případů i jejich právního posouzení ze strany Soudu, včetně identifikačních údajů stížností, se nacházejí v příloze č. 1 k této zprávě.

Tyto rozsudky je rovněž třeba vykonat, a to pod dohledem Výboru ministrů Rady Evropy. Problematika implementace rozsudků, ať už vydaných v roce 2014 nebo v letech dřívějších, je pojednána v části II této zprávy.

Lze dodat, že celkově bylo stěžovatelům v rozsudcích vydaných v roce 2014 přiznáno na spravedlivém zadostiučinění pouhých 9 tis. €; skutečností ovšem zůstává, že Soud nerozhodl o spravedlivém zadostiučinění ve věcech týkajících se regulace nájemních vztahů ani ve věci *Žáková*, v níž v roce 2013 rozhodl o porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě z důvodu nepřipuštění žaloby na určení vlastnictví tam, kde byla stěžovatelka zprvu mylně považována za vlastníka pozemků. Finanční dopady těchto kauz tak byly přeneseny do následujících let.[4]

1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI

Tento oddíl pokrývá případy, v nichž nebylo zjištěno žádné porušení Úmluvy, ať už rozsudkem ve věci samé nebo rozhodnutím, jímž se stížnost odmítá jako nepřijatelná (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Žádné porušení Úmluvy nezjištěno').

V těchto případech byly tedy stížnosti zamítnuty rozsudkem nebo odmítnuty rozhodnutím, což je pro žalovaný stát příznivé. I tyto věci však mohou mít značný význam, ať již pro potenciální stěžovatele, např. tam, kde se Soud vyslovil k účinnosti prostředku nápravy, který je stěžovatel povinen vyčerpat před podáním stížnosti, nebo pro stát v podobě signálu o možném problému z hlediska práva Úmluvy (i když se Soud nakonec k problému nevyslovil, např. pro nesplnění některé z podmínek přijatelnosti nesouvisejících s odůvodněností stížnosti, nebo sice rozhodl o neporušení, avšak s určitými výhradami, jako se stalo v roce 2014 ve věcech *Dubská a Krejzová*; proto je tento rozsudek zařazen i v pododdílu 2.3.1.2 věnovaném rozsudkům, u nichž existuje potřeba přijmout obecná nápravná opatření)[5] či obecně z právního hlediska v podobě vyjasnění nebo rozvoje judikatury Soudu.

1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy

V uplynulém roce vydal Soud vedle čtyř rozsudků o porušení zmíněných výše také tři rozsudky týkající se čtyř stížností, v nichž dospěl k závěru, že Úmluva ani její protokoly porušeny nebyly. Tyto stížnosti se týkaly převážně práv nebo svobod zakotvených zejména v těchto ustanoveních:

- článek 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení), jehož porušení bylo namítáno stran **podmínek** ústavní **ochranné** sexuologické **léčby, tvrzeného nátlaku ke kastraci a nucené léčby** antiandrogeny (*Dvořáček*), a
- článek 8 Úmluvy (právo na soukromý a rodinný život), a to jednak kvůli **omezení práva na styk s nezletilým dítětem** a vynucování styku (*Drenk*), jednak v souvislosti se **znemožněním porodů v domácnosti** za asistence porodní asistentky v důsledku restriktivní právní úpravy povinného vybavení místa konání porodu nutného k získání oprávnění pro vedení porodů (*Dubská a Krejzová*).

Ve věcech *Dubská a Krejzová* požádaly stěžovatelky o postoupení věci velkému senátu; o jejich žádosti dosud nebylo rozhodnuto.

---

[4] Celková částka za roky 1993 až 2014 činila na základě odsuzujících rozsudků necelých 1,475 mil. €, na smírných urovnáních to bylo přes 1,391 mil. € a zatím jen necelých 63 tis. € z titulu jednostranných prohlášení vlády. Je třeba poukázat na to, že se přiznané částky mohou meziročně výrazně lišit, přičemž tyto rozdíly jsou do jisté míry nahodilé a závisejí nejenom na typu projednávaných kauz, ale také na tom, v jakých věcech Soud v daném roce rozhodne. K nárokům uplatňovaným z titulu spravedlivého zadostiučinění viz též poznámka pod čarou č. 4.

[5] Třebaže rozsudky o neporušení nejsou předmětem dohledu Výboru ministrů Rady Evropy, lze s nadsázkou argumentovat, že podle čl. 46 odst. 1 Úmluvy jsou pro státy, které byly účastníky řízení ve věci, závazné všechny rozsudky, nejenom ty odsuzující, zejména tam, kde Soud naznačuje, že jeho názor na daný problém nemusí být definitivní.

1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností

Některé stížnosti byly také prohlášeny za nepřijatelné (tedy odmítnuty pro nesplnění některé z podmínek přijatelnosti stanovených Úmluvou), ať už po stanovisku vlády, nebo bez předchozího oznámení stížnosti vládě. Ve věcech, v nichž bylo vyžádáno stanovisko vlády, se stěžovatelé zejména dovolávali těchto ustanovení:

- článku 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského nebo ponižujícího zacházení) jak v hmotněprávní, tak v procesní složce, a to v souvislosti s údajným špatným **zacházením ze strany policie a následným vyšetřováním** sporných incidentů (*Svoboda a ostatní*),
- článků 3, 6 a 8 Úmluvy (po řadě zákaz mučení, nelidského nebo ponižujícího zacházení; právo na spravedlivý proces; právo na soukromý a rodinný život) kvůli **hrozícímu vydání k trestnímu stíhání na Ukrajinu** (*Sabadosh*) a
- článku 6 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) v aspektu práva na přístup k soudu a na obhajobu (čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy) kvůli **ustanovení obhájce k podání dovolání** (*Zelenka*).

Je třeba upřesnit, že u oznámených stížností mohly být některé námitky prohlášeny za nepřijatelné také v rozsudcích nebo v rozhodnutích o schválení smíru nebo jednostranného prohlášení vlády. Některé z námitek, s nimiž se Soud takto vypořádal v rozsudcích (v nichž mohlo být shledáno jiné porušení Úmluvy), mohly být významnější povahy; lze tu poukázat na tvrzená porušení:

- článku 13 (právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy) a 14 Úmluvy (zákaz diskriminace) v souvislosti s **regulací nájemních vztahů** (*R & L, s. r. o. a ostatní*),
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) v aspektu práva neobviňovat sebe sama, článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy (zákaz diskriminace ve spojení s právem na soukromý život) a článku 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) v kontextu **místního šetření v prostorách obchodní společnosti a uvalené pokuty za nespolupráci** s příslušným orgánem (*Delta pekárny a. s.*),
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) v aspektu **práva na řízení o poměrech nezletilého v přiměřené lhůtě,** kdy Soud dospěl k závěru, že stěžovatel nevyčerpal prostředky nápravy, a článku 8 Úmluvy, pokud jde o výkon práva styku s dítětem (*Drenk*).

Soud vydal v jedné věci odůvodněné rozhodnutí bez stanoviska vlády,[6] přičemž se jednalo o namítané porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) a článku 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) v souvislosti s **nevymožením náhrady vkladu do obchodní společnosti** (*Hladký*).

Podrobnější informace o zamítavých rozsudcích a odmítavých rozhodnutích z hlediska skutkových okolností jednotlivých případů i jejich právního posouzení ze strany Soudu, včetně identifikačních údajů stížností, se nacházejí v příloze č. 2 této zprávy.

1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO

Tento oddíl pokrývá případy, v nichž Soud rozhodl o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu svých případů, a tedy řízení o nich zastavil, a to z následujících možných důvodů:

- stát uzavřel se stěžovatelem smír, takže nepřímo (případně i přímo) uznal porušení Úmluvy v projednávané věci a dohodl výši zadostiučinění za toto porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Smírná urovnání'), někdy také poté, co Soud vydal odsuzující rozsudek a ponechal otázku spravedlivého zadostiučinění otevřenou,

[6] Soud začal využívat článek 27 Úmluvy, který dává samosoudci pravomoc odmítnout stížnost, pokud takové rozhodnutí lze učinit bez dalšího přezkoumání, nově i tam, kde jsou některé jiné námitky obsažené ve stížnosti oznamovány žalované vládě. Lze proto očekávat, že tzv. částečná rozhodnutí o přijatelnosti, známá z minulosti, budou napříště výjimkou. Přesto v roce 2014 vydal Soud jedno takové o stížnosti *Meissner a ostatní* (č. 34827/11, rozhodnutí ze dne 18. listopadu 2014).

- stát se po neúspěšném jednání o smíru uchýlil k jednostrannému prohlášení vlády, jímž uznal porušení Úmluvy v projednávané věci a stěžovateli nabídl zadostiučinění za toto porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Uznání porušení'),
- stěžovatel vzal stížnost zpět (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Zpětvzetí').

1.1.3.1. Smírně urovnané případy

V roce 2014 schválil Soud smírné urovnání jedné projednávané věci, a sice stížnosti *Havelka* (č. 45075/13, rozhodnutí ze dne 2. září 2014), v níž bylo na poli čl. 6 odst. 1 (právo na spravedlivý proces) poukazováno na **odmítnutí ústavní stížnosti v kombinaci s dovoláním** v občanském soudním řízení; stěžovateli byla uhrazena částka 4,5 tis. €.

Plnění podmínek smírných urovnání rovněž podléhá dohledu Výboru ministrů Rady Evropy. Vzhledem k tomu, že v uvedené věci stát převzal toliko závazek k úhradě přiměřeného zadostiučinění, který byl řádně a včas splněn, nebude o ní dále referováno v části II této zprávy.

1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády

V roce 2014 schválil Soud jednostranné prohlášení vlády za účelem ukončení řízení o jedné stížnosti, a to stížnosti *Svaz klubů mládeže* (č. 20777/13, rozhodnutí ze dne 2. prosince 2014), která se týkala **odmítnutí ústavní stížnosti v kombinaci s dovoláním** v občanském soudním řízení, tedy tvrzeného porušení práva na přístup k soudu chráněného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy; vláda se zavázala stěžovatelskému sdružení uhradit částku 4,1 tis. €.

Plnění podmínek jednostranných prohlášení vlády nepodléhá dohledu Výboru ministrů Rady Evropy, ale Soud může při jejich nerespektování vrátit uzavřený případ na seznam projednávaných věcí. V žádném z takto uzavřených případů nenastaly obtíže při úhradě navržené částky zadostiučinění.

1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět

U některých stížností Soud dospívá k závěru, na základě ať už výslovného přání nebo procesní nečinnosti stěžovatele, že tento na projednání své stížnosti již netrvá. Takto bylo řízení zastaveno o stížnosti *Afonin* (č. 29226/11, rozhodnutí ze dne 14. října 2014), neboť stěžovatel přerušil komunikaci se Soudem; stížnost na poli článku 8 Úmluvy nastolovala otázku práva iniciovat zahájení řízení o **popření otcovství**.

1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Další členění této kapitoly je předurčeno samotným nadpisem.

1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI

Soud v roce 2014 oznámil vládě České republiky celkem 12 nových stížností, jejichž přehled je podán podle hlavních dotčených ustanovení Úmluvy nebo jejích protokolů:

- článek 3 (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) a 8 Úmluvy (v aspektu práva na respektování soukromého života), jakož i článek 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) hrají hlavní roli ve věcech *Maslák* (č. 58169/13 a 15835/14), které se týkají jednak postupu příslušných orgánů při **odběru biologického materiálu** z těla stěžovatele, jednak **důkladných osobních prohlídek** prováděných na stěžovateli a jeho umístění ve vazební věznici do cely s tzv. antivandalním vybavením,
- článek 8 Úmluvy v aspektu práva na respektování rodinného života vystupuje dále ve věci *Štulíř a ostatní* (č. 24654/12), jejímž předmětem je spor o **právo styku otce a dalších rodinných příslušníků z jeho strany s nezletilým dítětem** v situaci, kdy byl styk dlouhou dobu zakázán předběžným opatřením v souvislosti s podezřením, že otec dítě zneužil, a ve věci *Adylova a Senese* (č. 55392/14),

v níž bylo vedeno **návratové řízení ohledně nezletilého dítěte protiprávně přemístěného** matkou z Uzbekistánu do České republiky (místo obvyklého bydliště dítěte však bylo podle rozhodnutí vnitrostátních soudů v Itálii), přičemž stěžovatelkami jsou matka s dcerou, jejíž návrat do Itálie byl potvrzen Ústavním soudem,

- článek 8 Úmluvy, pro změnu v aspektu práva na respektování soukromého života, je dovoláván ve věci *Ledvina* (č. 64523/11), v níž bylo vůči stěžovateli použito **prostorových odposlechů** jeho kanceláře, přičemž vedlejším aspektem je použitelnost takto získaných důkazů na poli spravedlivého procesu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy,
- článek 6 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) je základem pro posouzení řady různých stížností, ať už jde o **délku vnitrostátního soudního řízení** ve věcech *Veselský*, *Svaz klubů mládeže* a *Havelka* (po řadě č. 30020/11, 20777/13 a 45075/13), o spravedlivost a kontradiktornost řízení a rovnost zbraní v řízení ve věci *Regner* (č. 35289/11), která se týkala **zrušení osvědčení pro styk** stěžovatele **s utajovanými skutečnostmi a možnosti seznámit se s utajovanými informacemi,** na jejichž základě bylo o zrušení osvědčení rozhodnuto, a tedy jimi argumentovat v přezkumném řízení před správními soudy, nebo o **spravedlivost dovolacího řízení** (konkrétně dodržení zásady kontradiktornosti) ve věci *Meissner a ostatní* (č. 24827/11),
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) je dovoláván ve věci *REAL spol. s r. o.* (č. 81454/12) samostatně i ve spojení s článkem 13 (právo na účinný prostředek nápravy) a 14 Úmluvy (zákaz diskriminace), a to v kontextu **ochrany práv pronajímatele,** proti jehož vůli soudy rozhodly o výměně nájemního bytu, anebo ve věci *Přibil* (č. 78612/12), jejímž předmětem je **možnost obrany proti exekučnímu příkazu,** který nakonec vedl k odnětí stěžovatelova podílu v obchodní společnosti ve prospěch ostatních společníků, přičemž vedle článku 1 Protokolu č. 1 jsou dovolávanými ustanoveními čl. 6 odst. 1 (v aspektu práva na soud) a článek 13 Úmluvy.

1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Kromě potřeby reagovat na nově oznámené stížnosti a zpracovat k nim úvodní a doplňující stanovisko vlády byly realizovány další aktivity související jednak se stížnostmi proti České republice, jednak se stížnostmi proti třetím zemím.

1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice

Jménem vlády byla Soudu předložena taktéž stanoviska, někdy opakovaně, k následujícím problematikám nastoleným ve stížnostech oznámených před rokem 2014:

- článek 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu), který je dovoláván jak na obranu před **vydáním stěžovatele k trestnímu stíhání do Ruska** ve věci *Atsaev* (č. 14021/10), tak v souvislosti s pobytem stěžovatelů ve výkonu trestu nebo v ochranném léčení na našem území, kdy je článek 3 dotčen jednak ve své hmotněprávní složce dvěma stížnostmi ve věci *Žirovnický* (č. 60439/12 a 73999/12), v nichž je poukazováno na **podmínky zbavení svobody ve věznicích,** konkrétně na přeplněnost věznice a pasivní kouření, jednak v obou složkách, tedy hmotněprávní i procesní, ve stížnosti *Dvořáček*, v níž bylo kritizováno **zacházení se stěžovatelem v psychiatrické léčebně, včetně nuceného podávání léků v rámci soudem nařízeného ústavního ochranného léčení** (viz podrobnější informace o rozsudku v příloze č. 2),
- článek 6 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) v různých aspektech práva na spravedlivé **trestní řízení,** ať už jde o **nestrannost soudu** ve smyslu čl. 6 odst. 1 ve věci *Sedlák* (č. 4835/12), nebo o **právo na výslech svědků** ve smyslu čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy ve věci *Štulíř* (č. 36705/12),
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) pod zorným úhlem práva na **přístup k soudu** a na **odůvodněné rozhodnutí** a článek 2 Protokolu č. 7 (právo na **odvolání v trestních věcech)** v rámci rozhodování o kárném provinění exekutora ve věci *Grosam* (č. 19750/13),
- článek 7 Úmluvy (zákaz uložení trestu bez zákona) ve věci *Rohlena* (č. 59552/08), v níž byla posuzována **časová účinnost trestního zákona při změně právní úpravy,**

- článek 8 Úmluvy (právo na soukromý a rodinný život) kvůli **ponechání dítěte v ústavní výchově** ve věci *Oláhová a Oláh* (č. 59774/09), jakož i v souvislosti s úpravou **styku dítěte s rodičem,** s nímž dítě nežije, a s **prosazováním styku** ve věci *Drenk* (viz podrobnější informace o rozsudku v příloze č. 2),
- článek 8 Úmluvy (právo na soukromý a rodinný život) byl také v aspektu rodinného života dotčen ve věci *Afonin* (č. 29226/11), a to kvůli **nemožnosti zahájit řízení o určení nebo o popření otcovství,** a ve věci *Sabadosh* (č. 76192/13), v níž šlo o důsledky **vydání k trestnímu stíhání** do ciziny, jež stěžovateli hrozilo (obě věci byly ukončeny, podrobnější informace o druhé z nich jsou v příloze č. 2),
- článek 8 Úmluvy (právo na soukromý a rodinný život) v aspektu soukromého života je základem pro tři stížnosti proti **domovním prohlídkám,** *a sice Duong*, *Maslák a Michálková* a *Tykvová* (po řadě č. 21381/11, 52028/13 a 54737/13), nebo také stížnosti *Vávrová* (č. 43562/07) týkající se **vydání věcí nepatrné hodnoty** stěžovatelce, která vypravila zůstavitelův pohřeb, přičemž tyto věci **spočívaly** mimo jiné **v majetkových podílech** v nefunkčních obchodních společnostech,
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) v rovině **spravedlivého zadostiučinění** ve věci *Žáková* (č. 2000/09).

1.2.2.2. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím

Vláda požádala o možnost vstoupit jako vedlejší účastník do řízení před velkým senátem ve věci *Schatschaschwili proti Německu* (č. 9154/10), která se týká použitelnosti důkazu v podobě **výslechu svědků, jimž obviněný neměl možnost klást otázky,** ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy a promítnutí judikatury *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011) do kontinentálního systému trestního procesu. Česká republika v minulosti čelila a v současnosti čelí několika stížnostem týkajícím se podobné problematiky.

Soud též na sklonku roku 2014 vydal rozsudek ve věci *Hromádka a Hromádková proti Rusku*, v níž šlo v podstatě o **únos dítěte** svěřeného do péče otci v České republice matkou **do Ruské federace.** Vláda České republiky ve věci vystoupila jako vedlejší účastník podle čl. 36 odst. 1 Úmluvy. Soud shledal porušení článku 8 Úmluvy (právo na soukromý a rodinný život). Anotace rozsudku, jehož výkon ze strany Ruska bude dále sledován, je obsažena v příloze č. 1.

Soud rovněž odmítl stížnost *Příplata proti Rumunsku*, v níž šlo zejména o údajně **nespravedlivé trestní řízení** vedené se stěžovatelem v Rumunsku; české soudy mimo jiné z toho důvodu stěžovatele nevydaly k trestnímu stíhání. Soud nicméně argumentaci stěžovatele nepřisvědčil. Vláda České republiky ve věci vystoupila jako vedlejší účastník podle čl. 36 odst. 1 Úmluvy. Anotace rozhodnutí se nachází v příloze č. 2.

II.
VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

Tato část navazuje dílem na oddíl 1.1.1. věnovaný nedávným odsuzujícím rozsudkům, dílem na rozsudky Soudu, o nichž bylo referováno v dřívějších zprávách, avšak zatím nedošlo k formálnímu nebo faktickému uzavření dohledu Výboru ministrů nad jejich výkonem.

Výkon rozsudku zpravidla zahrnuje:

- úhradu přiznaného spravedlivého zadostiučinění (vzhledem k absenci potíží není tato problematika dále rozebírána),

- přijetí individuálních opatření k nápravě a
- přijetí obecných opatření k nápravě.

Napřed je třeba zmínit kauzy, v nichž byl dohled nad výkonem rozsudku nebo rozhodnutí uzavřen, a následně věci, u nichž byla či stále jsou řešena opatření k nápravě.

Vláda Výboru ministrů během roku 2014 předložila nebo aktualizovala zprávu o přijatých nebo plánovaných opatřeních k výkonu rozsudku v těchto věcech (podrobnější analýza potřeby nápravných opatření je zpravidla obsažena níže v kapitolách 2.2 a 2.3):

- *Budrevich* (č. 65303/10, rozsudek ze dne 17. října 2013),
- *Buishvili* (č. 30241/11, rozsudek ze dne 25. října 2012),
- *Čepek* (č. 9815/10, rozsudek ze dne 5. září 2013),
- *D. H. a ostatní* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007),
- *Chadzitaskos a Franta* (č. 7398/07, 31244/07, 11993/08 a 3957/09, rozsudek ze dne 27. září 2012),
- *Kummer* (č. 32133/11, rozsudky ze dne 25. července 2013 a 27. března 2014),
- *Janyr (č. 2)* (č. 42937/08, rozsudek ze dne 31. října 2013),
- *Lošťák* (č. 380/11, rozsudek ze dne 19. prosince 2013),
- *Vaculík* (č. 40280/12, rozsudek ze dne 19. prosince 2013),
- *Žáková* (č. 2000/09, rozsudek ze dne 3. října 2013).

2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN

V roce 2014 byl formálně, tedy přijetím závěrečné rezoluce, uzavřen dohled nad výkonem řady rozsudků a rozhodnutí o smírném urovnání.

Výbor ministrů uzavřel dohled na výkonem následujících odsuzujících rozsudků:

- *Eremiášová a Pechová* (č. 23944/04, rozsudek ze dne 16. února 2012, revidovaný dne 20. června 2013), v níž došlo k porušení článku 2 Úmluvy (právo na život) v jeho hmotněprávní i procesní složce, když incident na policejní stanici, který skončil úmrtím příbuzného stěžovatelek, nebyl řádně nezávisle a nestranně vyšetřen,
- *Forminster Enterprises Limited* (č. 38238/04, rozsudky ze dne 9. října 2008 a 10. března 2011), ve které Soud shledal porušení článku 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) v důsledku dlouhotrvajícího zajištění akcií v trestním řízení,
- *Chadzitaskos a Franta* (č. 7398/07, 31244/07, 11993/08 a 3957/09, rozsudek ze dne 27. září 2012), v níž Soud konstatoval porušení práva na přístup k soudu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) a v souvislosti s tím i článku 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) kvůli nedostatečným zárukám pro menšinové akcionáře,
- *Kinský* (č. 42856/06, rozsudek ze dne 9. února 2012), která se týkala spravedlivosti občanského soudního řízení, do něhož nepřímo zasahovaly orgány moci výkonné, čímž došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy,
- *Otava* (č. 36561/05, rozsudky ze dne 27. května 2010 a 10. listopadu 2011), v níž Soud kritizoval nepřiměřený zásah do užívání vlastnického práva povinné osoby v restituci, chráněného článkem 1 Protokolu č. 1,
- *Rashed* (č. 298/07, rozsudek ze dne 27. listopadu 2008), která odhalila problém svévolného zbavení svobody žadatele o azyl a chybějící možnosti domáhat se propuštění, jak požaduje čl. 5 odst. 1 písm. f) a odstavec 4 Úmluvy,

- *Tseber* (č. 46203/08, rozsudek ze dne 27. listopadu 2012), v níž došlo k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy (právo na spravedlivý trestní proces) v souvislosti s výslechem svědků,
- *Vecek* (č. 3252/09, rozsudek ze dne 21. února 2013), v níž Soud konstatoval porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy (právo na svobodu a osobní bezpečnost) v aspektu spravedlivosti řízení o návrhu na propuštění z vazby.

Co se týče smírných urovnání, přijal Výbor ministrů závěrečnou rezoluci v těchto věcech:

- *Antušek* (č. 24870/11, rozhodnutí ze dne 10. září 2013), *Havlíček* (č. 40685/10, rozhodnutí ze dne 22. října 2013), *Látal* (č. 53043/09, rozhodnutí ze dne 10. září 2013) a *Markovič* (č. 9994/10, rozhodnutí ze dne 10. září 2013), v nichž bylo namítáno porušení práva na přístup k Ústavnímu soudu jako aspektu práva na spravedlivý proces chráněného čl. 6 odst. 1 Úmluvy,
- *Dupová* (č. 67981/10, rozhodnutí ze dne 22. října 2013), která se týkala údajně nedostatečně odůvodněného rozhodnutí o vazbě a nevyslechnutí ve vazebním řízení, tedy porušení čl. 5 odst. 3 a 4 Úmluvy,
- *Kolář* (č. 8039/11, rozhodnutí ze dne 26. března 2013), *Kubeš* (č. 55568/11, rozhodnutí ze dne 22. ledna 2013), *Mlátilík* (č. 38425/09, rozhodnutí ze dne 22. ledna 2013), *Petříček* (č. 28826/11, rozhodnutí ze dne 4. června 2013) a *Saska* (č. 2666/09, rozhodnutí ze dne 4. června 2013), v nichž byla namítána nepřiměřená délka soudního řízení, tedy porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy,
- *Kotek* (č. 26466/08, rozhodnutí ze dne 27. listopadu 2012), v níž se stěžovatel dovolával řady ustanovení Úmluvy v souvislosti se zbavením způsobilosti k právním úkonům,
- *Minarik (č. 5)* (č. 40289/09, rozhodnutí ze dne 22. října 2013), jejímž předmětem byla námitka nedostatku přístupu k soudu, který jinak v občanskoprávních věcech zaručuje čl. 6 odst. 1 Úmluvy,
- *R. K.* (č. 7883/08, rozhodnutí ze dne 27. listopadu 2012), která se týkala sterilizačního zákroku údajně provedeného v rozporu s články 3 a 8 Úmluvy.

2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Jejich cílem je *restitutio in integrum*, tedy uvedení situace stěžovatele do stavu předcházejícího zjištěnému porušení Úmluvy v rozsahu, v němž to je možné. Možnost a potřebu přijmout individuální opatření k nápravě nad rámec zaplacení spravedlivého zadostiučinění je vždy nutné posuzovat s ohledem na konkrétní okolnosti.

2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU

Obecnou cestou k dosažení nápravy porušení v individuální rovině, kterou v České republice připouští zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zejména zákonů č. 83/2004 a 404/2012 Sb., je možnost po rozsudku Soudu požádat o obnovu řízení o původně podané ústavní stížnosti. Základním předpokladem tu mimo jiné je, aby takové původní řízení u Ústavního soudu proběhlo, tedy že se stěžovatelé v souladu s pravidlem vyčerpání běžných prostředků nápravy na Soud obrátili až po neúspěchu ve své věci před Ústavním soudem. Tuto formu nápravy pak doplňuje pravomoc Soudu přiznat spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy.

Ústavní soud o návrzích na obnovu řízení rozhodl v roce 2014 následovně:

- ve věci *Lučivňák* (č. 19007/10, rozsudek ze dne 13. října 2011 ve věci *Janyr a ostatní*; sp. zn. Pl. ÚS 3/12) byla obnova řízení povolena již dne 17. dubna 2013, leč Ústavní soud nakonec dne 4. února 2014 rozhodl o odmítnutí původní ústavní stížnosti pro zjevnou neopodstatněnost,
- ve věci *Záleský* (č. 34812/10, rozsudek ze dne 13. října 2011 ve věci *Janyr a ostatní*; sp. zn. Pl. ÚS 50/13) byla obnova řízení dne 4. března 2014 povolena, avšak původní ústavní stížnost byla následně dne 18. března 2014 odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost,

- ve věci *Čepek* (č. 9815/10, rozsudek ze dne 5. září 2013; sp. zn. Pl. ÚS 46/13) bylo řízení o původní ústavní stížnosti obnoveno dne 21. ledna 2014, ústavní stížnosti bylo nově vyhověno dne 11. března 2014 a rozsudek Městského soudu v Praze ve stěžovatelově věci byl částečně zrušen,
- ve věcech *Chadzitaskos a Franta* (č. 7398/07, 31244/07, 11993/08 a 3957/09, rozsudek ze dne 27. září 2012; sp. zn. Pl. ÚS 32/13) bylo řízení o původní ústavní stížnosti obnoveno dne 13. května 2014, ústavní stížnosti bylo nově vyhověno dne 20. května 2014 a byla zrušena usnesení Krajského soudu v Ostravě, Krajského soudu v Brně a Vrchního soudu v Olomouci ve věcech stěžovatelů,
- ve věci *Janyr* (č. 42937/08, rozsudek ze dne 31. října 2013; sp. zn. Pl. ÚS 20/14) byla obnova řízení povolena dne 15. prosince 2014.[7]

Vedle toho Ústavní soud v roce 2014 obdržel ještě návrhy na obnovu řízení po rozsudku Soudu ve věcech *Vaculík* (č. 40280/12, rozsudek ze dne 19. prosince 2013; sp. zn. Pl. ÚS 5/14)[8] a *Lošťák* (č. 380/11, rozsudek ze dne 19. prosince 2013; sp. zn. Pl. ÚS 11/14).

Za zmínku ovšem stojí i skutečnost, že Ústavní soud rozhodl o obnově řízení rovněž tam, kde vláda vydala jednostranné prohlášení vlády, a Soud tedy striktně vzato nekonstatoval porušení Úmluvy Českou republikou, a to ve věcech *Jahoda* (č. 28768/09, rozhodnutí ze dne 26. listopadu 2013; sp. zn. Pl. ÚS 6/14) a *Sejk* (č. 73138/10, rozhodnutí ze dne 26. listopadu 2013; sp. zn. Pl. ÚS 10/14); řízení sice byla dne 9. ledna 2014 obnovena, avšak původní ústavní stížnosti byly odmítnuty pro zjevnou neopodstatněnost dne 10. března 2015.

2.2.2. Analýza potřeby a možnosti dalších individuálních opatření

Co se týče rozsudků Soudu vydaných v roce 2014, lze konstatovat, že:

- ve věcech *R & L, s. r. o. a ostatní* skončilo období, kdy neexistoval právní základ pro regulaci nájemních vztahů, v roce 2006, a zjištěné porušení článku 1 Protokolu č. 1 tudíž netrvá; v každém případě, jelikož se jedná o ochranu majetku, bude možné o dalších individuálních opatřeních (pokud budou vůbec namístě) uvažovat až poté, co Soud rozhodne o spravedlivém zadostiučinění;[9]
- ve věci *Delta pekárny a. s.* Soud kritizoval nedostatečnou míru soudního přezkumu provedeného místního šetření v prostorách stěžovatelky, jež podala návrh na obnovu řízení u Ústavního soudu;[10]
- ve věci *Hanzelkovi* se stěžovatelé především nedomohli přezkumu původně nařízeného předběžného opatření, protože bylo mezitím zrušeno jako nadále bezpředmětné; stěžovatelé též mohou podat návrh na obnovu řízení u Ústavního soudu, který se jejich věcí zabýval v minulosti dvakrát;
- ve věci *T.* je především třeba, aby soudy pravomocně rozhodly o poměrech nezletilé dcery prvního stěžovatele, a tedy i o právu styku. Okresní soud v Jihlavě sice potvrdil umístění dítěte do pěstounské péče a poměrně restriktivně upravil styk otce s nezletilou, k odvolání otce však Krajský soud v Brně rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Ačkoli Soud připustil, že jakákoli možnost sloučení rodiny u stěžovatelů patrně pominula (v důsledku liknavosti českých soudů), Kancelář vládního zmocněnce bude další průběh řízení sledovat.

Lze tedy učinit závěr, že žádný z rozsudků Soudu, snad s výjimkou posledně zmíněného, aktuálně nevyžaduje specifická individuální opatření, která by byly státní orgány povinny použít z moci úřední.

[7] Původní ústavní stížnost byla dne 24. března 2015 odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

[8] Řízení bylo částečně obnoveno dne 3. února 2015 a původní ústavní stížnosti bylo vyhověno dne 24. února 2015.

[9] Stěžovatelé Heldenburgovi nicméně podali návrhu na obnovu řízení u Ústavního soudu; věc je vedena pod sp. zn. Pl. ÚS 8/15. V daném řízení původně šlo o žalobu proti nájemcům na zvýšení nájemného. Vedle toho stěžovatelé vedou i řízení o náhradu za nucené omezení vlastnického práva proti státu, které dosud neskončilo (věc čeká na projednání Městským soudem v Praze v odvolacím řízení).

[10] Návrh je veden pod sp. zn. Pl. ÚS 4/15 a týká se původního řízení o správní žalobě proti uložení pokuty za nedostatečnou součinnost při realizaci sporného místního šetření.

2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Tato opatření sledují účel ukončit další porušování Úmluvy v jiných případech obdobných tomu rozhodnutému nebo porušování v těchto případech předejít. Mívají povahu změn právní úpravy, soudní či správní rozhodovací praxe.

Je namístě předeslat, že o každém rozsudku jsou informovány příslušné dotčené orgány, ať už věc přímo vyřizovaly nebo se o nich lze domnívat, že mohou zajistit žádoucí změnu právní úpravy nebo rozhodovací praxe na vnitrostátní úrovni.

Tuto kapitolu rozdělíme na případy, v nichž trvá potřeba přijmout obecná opatření, a na kauzy, v nichž buď taková potřeba nevznikla, nebo pominula.

2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

Na prvním místě zdůrazníme důležitost problematiky vyčleňování romských dětí mimo hlavní vzdělávací proud a v dalším sledu se budeme zabývat tím, co do rubriky případů, v nichž je třeba realizovat preventivní nápravná opatření, za rok 2014 přibylo.

2.3.1.1. Vzdělávání romských dětí sedm let po rozsudku velkého senátu

Předně je tedy třeba zmínit výkon rozsudku ve věci *D. H. a ostatní* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007) v záležitosti **nadměrného umisťování romských dětí do bývalých zvláštních škol** (dnes základních škol praktických), jenž je v současné době jako jediný rozsudek proti České republice předmětem tzv. posíleného dohledu Výboru ministrů Rady Evropy.

V průběhu roku 2014 Česká republika předložila celkem **tři průběžné zprávy** (v lednu, dubnu a září) o plnění konsolidovaného akčního plánu výkonu rozsudku prezentovaného Výboru ministrů v prosinci 2012. V těchto zprávách Česká republika informovala především o fungování diagnostického zjišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáků včetně standardizace a zavádění nových diagnostických nástrojů; o přijetí novelizace vyhlášek č. 72/2005 a 73/2005 Sb., které přinesly změny v oblasti dočasného umisťování žáků mimo hlavní vzdělávací proud a pravidel diagnostického pobytu, a o záměru přijmout další legislativní změny posilující inkluzivní prostředí na základních školách; o výsledcích šetření České školní inspekce ohledně počtu romských žáků vzdělávajících se podle přílohy k rámcovému vzdělávacímu plánu pro lehké mentální postižení; o plánovaném zpřístupnění vzdělávání v přípravných třídách pro všechny žáky a zavedení povinného posledního roku vzdělávání v mateřské škole; či o záměru zrušit přílohu k rámcovému vzdělávacímu programu pro lehce mentálně postižené.

V březnu 2014 byla opatření k výkonu rozsudku diskutována s pracovníky sekretariátu Výboru ministrů na jednání v Praze.

V červnu 2014 byl stav výkonu rozsudku *D. H. a ostatní* **projednáván** ve světle výše uvedených zpráv, zpráv nevládních organizací a zprávy veřejné ochránkyně práv **před Výborem ministrů Rady Evropy.** V rozhodnutí Výbor ministrů přivítal přijetí výše zmíněných vyhlášek a podpořil Českou republiku v jejím úsilí přijmout širší legislativní změny. Dále si Výbor ministrů vyžádal některé doplňující informace týkající se nově zaváděných diagnostických nástrojů a vyzval k bezodkladné realizaci zbývajících opatření.

Výkon rozsudku *D. H. a ostatní* byl poté, co Česká republika v únoru 2015 předložila další průběžnou zprávu o plnění rozsudku, Výborem ministrů opět projednáván počátkem března 2015. Většina delegací členských států Rady Evropy vyjádřila znepokojení nad tím, že podle nejnovějších statistických údajů stále nepřiměřeně velké procento žáků, kteří se vzdělávají podle vzdělávacího programu upraveného pro lehce mentálně postižené, tvoří romští žáci (32,4 %), a že se zdá, že přijímaná opatření přinášejí prospěch spíše neromským žákům (počet těchto žáků vzdělávajících se podle programu pro lehce mentálně postižené meziročně poklesl o 31 %, zatímco u romských žáků jen o 11 %). Zároveň však bylo mnohokrát vysloveno pochopení pro skutečnost, že opatření, která jsou v rámci výkonu rozsudku přijímána, se v praxi mohou výrazněji projevit až za určitou dobu. Velmi kladně byla též přijata novelizace školského zákona provedená zákonem č. 82/2015 Sb., zejména rozsáhlá změna

§ 16 týkajícího se podpory vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Určité znepokojení bylo nicméně vyjádřeno nad tím, zda bude naplnění této významné legislativní změny, která má nabýt účinnosti od 1. září 2016, v praxi organizačně a finančně zajištěno. Další projednávání rozsudku bylo naplánováno na červen 2016, a to ve světle informací, jejichž zaslání je od České republiky očekáváno v září 2015 a v únoru 2016.

Lze **shrnout,** že počátkem roku 2015 ve Výboru ministrů Rady Evropy panovalo znepokojení nad tím, že podíl romských žáků, kteří se vzdělávají mimo hlavní vzdělávací proud, je stále nepřiměřeně velký, a v menší míře též, že v roce 2012 nastavená spolupráce mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a nevládními organizacemi a veřejnou ochránkyní práv poněkud slábne, a není zcela zřejmé, že se kladně hodnocené významné legislativní změny podaří rychle a úspěšně zavést do praxe. V tento okamžik se tedy jeví jako klíčové, aby ministerstvo školství pokračovalo v započatých změnách v diagnostice speciálních vzdělávacích potřeb a oblasti předškolního vzdělávání a aby při zesílené komunikaci se všemi zainteresovanými subjekty po organizační a finanční stránce zajistilo posílení inkluzivního prostředí na základních školách, které výše zmíněná novela školského zákona předpokládá ke dni 1. září 2016.

2.3.1.2. Další rozsudky, u nichž přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě

- Ve věci *Kummer* (č. 32133/11, rozsudek ve věci samé ze dne 25. července 2013) dospěl Soud k závěru, že se policisté postupným poutáním stěžovatele na cele dopustili ponižujícího zacházení a že toto jednání nebylo účinně ani nezávisle vyšetřeno.

  Co se týče aspektu **nezávislosti a nestrannosti vyšetřování**, v mezidobí došlo ke zřízení Generální inspekce bezpečnostních sborů (zákon č. 341/2011 Sb.), která je institucionálně i hierarchicky oddělena od Policie České republiky i Ministerstva vnitra. Podle závěrů z jednání zástupců ministerstev spravedlnosti a vnitra, Policie České republiky a Generální inspekce bezpečnostních sborů je systém právně a institucionálně nastaven tak, že v zásadě vyhovuje požadavkům vyplývajícím z judikatury Soudu. Určité problémy lze přesto spatřovat v tom, že generální inspekce nemá bezprostřední přístup do specifických informačních systémů vyšetřovaných bezpečnostních sborů; takový přístup k informacím by nepochybně umožnil včasné převzetí každého relevantního případu, kdy je příslušník bezpečnostního sboru podezřelý z jednání v rozporu s článkem 2 nebo 3 Úmluvy, nezávislým orgánem.

  Informovanost o rozsudku byla zjištěna jak mezi příslušníky GIBS, tak v rámci soustavy státních zastupitelství či prostřednictvím intranetu Policie České republiky. Lze též zmínit, že v dubnu 2014 zorganizovala GIBS ve spolupráci s Nejvyšším státním zastupitelstvím dvoudenní seminář zaměřený mj. na otázky účinného a nezávislého vyšetřování ve smyslu článků 2 a 3 Úmluvy.

  K prevenci zjištěného hmotněprávního porušení článku 3 Úmluvy policejní prezident novelizoval s účinností od 1. ledna 2015 závazný pokyn č. 159/2009, o eskortách, střežení osob a o policejních celách, který nyní výslovně stanoví, že **poutání k pevným předmětům lze užít jen tehdy, pokud nebezpečnému konání osoby nelze zabránit jiným způsobem,** přičemž poutání k pevnému předmětu **v policejní cele** lze přistoupit **jen za výjimečných okolností.** Policejní prezidium zároveň prověřilo existenci kovových kruhů na policejních celách, k jejichž odstranění se Česká republika zavázala již v roce 2006.[11] Po kontrole více než 90 % policejních cel v České republice nebyl zjištěn výskyt žádného kovového kruhu. V neposlední řadě Policie České republiky ve spolupráci s Kanceláří veřejné ochránkyně práv pořádá školení pro vedoucí pracovníky policie o zacházení s osobami omezenými na svobodě. Dosud proběhlo školení v pěti krajích, přičemž ve zbývajících krajích školení proběhne do konce roku 2015.

  V roce 2014 pokračovala diskuse nad otázkou dostatečnosti právní úpravy a účinnosti aplikační praxe týkající se **stíhání veškerého zacházení zakázaného ve smyslu článku 3 Úmluvy** a příslušné

[11] Viz vyjádření vlády České republiky ke zprávě CPT o návštěvě České republiky v roce 2006, schválené usnesením vlády ze dne 12. března 2007 č. 223 – http://www.cpt.coe.int/documents/cze/2007-33-inf-cze.pdf.

judikatury Soudu, kdy se jako problematická může jevit definice zakázaného zacházení obsažená v § 149 trestního zákoníku,[12] příliš vysoká trestní sazba za uvedený trestný čin (která spíše než k odrazování od takového jednání může vést k odrazování orgánů činných v trestním řízení od jeho stíhání, jde-li o méně závažné formy zacházení spadajícího pod zákaz vymezený článkem 3 Úmluvy), nedůsledné uplatňování § 329 trestního zákoníku (trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby)[13] či skutečnost, že jednání, při kterém sice dojde k překročení prahu závažnosti ve smyslu článku 3 Úmluvy, ale oběti nejsou způsobena zranění a pachatel ani nejedná v úmyslu oběť ponížit, nemusí být podle českého trestního zákoníku postižitelná, ačkoli Soud i v těchto situacích od státu může požadovat, aby takové případy trestně stíhal. V prosinci 2014 byl tomuto tématu věnován seminář pořádaný veřejnou ochránkyní práv.[14] Diskuse může nakonec vyústit v návrh novelizace trestního zákoníku.[15]

- Ve věci *Bureš* (č. 37679/08, rozsudek ze dne 18. října 2012) bylo zjištěno porušení zákazu mučení, nelidského a ponižujícího zacházení na protialkoholní záchytné stanici, opět v hmotněprávní i procesní složce, přičemž podstatou věci bylo nedůvodné **použití omezovacích prostředků.** Příslušné orgány, včetně dotčené nemocnice, byly o rozsudku informovány. V lednu 2015 Ministerstvo zdravotnictví předložilo do vnějšího připomínkového řízení návrh zákona o ochraně zdraví před návykovými látkami, jehož součástí je i zakotvení zásady subsidiarity použití omezovacích prostředků (konkrétně pravidla, že omezovací prostředek lze použít až jako poslední prostředek při řešení situace, přičemž je zároveň třeba zvolit takový prostředek, který je pro pacienta nejméně omezující), která dosud v obecně závazných právních předpisech obsažena není. Nově bude též stanovena povinnost poskytovatele zdravotních služeb vést evidenci použití omezovacích prostředků, jejímž účelem by mělo být umožnění účinné vnitřní i vnější kontroly používání omezovacích prostředků ve zdravotnictví. Potřeba a případná podoba dalších opatření ke snížení rizika nepřiměřeného použití omezovacích prostředků je v současné době Ministerstvem zdravotnictví analyzována, a to mj. na základě Zprávy ze systematických návštěv protialkoholních záchytných stanic veřejné ochránkyně práv z roku 2014.[16]
- Ve věci *Delta pekárny a. s.* Soud konstatoval porušení práva na respektování obydlí a korespondence podle článku 8 Úmluvy v souvislosti s tím, že **místní šetření** provedené Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže nepodléhá předchozímu povolení soudu a stěžovatelská společnost neměla k dispozici ani účinnou následnou **soudní kontrolu.** Z konzultace dotčených orgánů (Nejvyšší správní soud, Ústavní soud, Úřad a Ministerstvo spravedlnosti) vyplynulo, že všechny považují za nejvhodnější řešení umožnit následnou soudní kontrolu místního šetření, a to konkrétně v rámci tzv. zásahové žaloby podle § 82 a násl. soudního řádu správního. Třebaže nenastala úplná shoda o nezbytnosti změny právní úpravy s tím, že stačí, aby se patřičným směrem vyvinula rozhodovací praxe správních soudů, k nastolení právní jistoty pro soutěžitele je vhodnější mít výslovné zákonné usta-

[12] V daném ohledu Česká republika čelí dlouhodobé kritice ze strany Výboru OSN proti mučení; viz bod 7 Závěrečných doporučení výboru (CAT/C/CZE/CO/4-5) přijatých v rámci zasedání uskutečněného ve dnech 7. května až 1. června 2013 (http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/Tx.pdf).

[13] Dané ustanovení lze pravděpodobně vykládat mj. v souvislosti s § 24 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, podle kterého osoba omezená policistou na svobodě nesmí být podrobena mimo jiné ponižujícímu zacházení a nesmí s ní být zacházeno takovým způsobem, který nerespektuje lidskou důstojnost; jednání policisty odporující tomuto ustanovení lze pokládat za výkon jeho pravomoci v rozporu s právním předpisem a ponižující zacházení vůči jiné osobě může představovat jinou závažnou nemajetkovou újmu ve smyslu ustanovení § 329 odst. 1 trestního zákoníku.

[14] K semináři více zde: http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/z-cinnosti-ombudsmana/konference-a-kulate-stoly/.

[15] Soud ovšem v rozsudku *Kummer* dostatečnost českého trestního zákoníku nezpochybnil, a probíhající diskuse, byť s rozsudkem souvisí, není součástí výkonu tohoto rozsudku podle článku 46 Úmluvy.

[16] K nalezení na: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Zdravotnicka_zarizeni/Zachytne-stanice-2014.pdf.

novení. K aktuálnímu návrhu novely zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže proto Ministerstvo spravedlnosti uplatňuje připomínku, aby bylo ustanovení § 85 soudního řádu správního doplněno o další větu, podle níž se ochrany proti nezákonnému zásahu v podobě šetření lze domáhat i tehdy, je-li vedeno řízení před správním orgánem. Obecný poukaz na ‚správní orgán' by zároveň umožnil použít zásahovou žalobu proti postupu nejenom Úřadu, ale i dalších orgánů, jimž zákon přiznává pravomoc provádět obdobná šetření a kde do budoucna rovněž hrozí riziko porušení článku 8 Úmluvy; lze sem zařadit např. orgány finanční správy či Energetický regulační úřad.

- Pro implementaci rozsudku ve věci *Hanzelkovi* ve vztahu ke zjištěnému porušení článku 13 Úmluvy je potřebné v soudní praxi nebo v relevantní právní úpravě zohlednit **možnost odvolacího soudu věcně přezkoumat usnesení o nařízení předběžného opatření** i v případech, kdy již bylo prvoinstančním soudem zrušeno,[17] a vydat deklaratorní rozhodnutí konstatující jeho nezákonnost. Současně je třeba se ujistit o tom, že takové rozhodnutí odvolacího soudu může být titulem pro náhradu škody a nemajetkové újmy podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Problém je dále analyzován v konzultaci s dotčenými orgány (Ústavní soud, Nejvyšší soud a Ministerstvo spravedlnosti).

  Co se týče shledaného porušení článku 8 Úmluvy, jedno z klíčových obecných opatření spočívá v tom, že Ministerstvo zdravotnictví vydalo nový metodický návod o postupu poskytovatelů zdravotních služeb při propouštění novorozenců do vlastního sociálního prostředí.[18] Tento návod oproti předchozí praxi a původnímu metodickému návodu již výslovně počítá, za splnění určitých podmínek, s propouštěním novorozenců z porodnice před uplynutím doporučovaných 72 hodin od jejich narození (možnost známá také jako **tzv. ambulantní porod**). Toto opatření by mělo zajistit, aby se již nadále předcházelo pochybnostem ohledně opuštění porodnice matkou s dítětem před uplynutím této doby. Bude však namístě provést zhodnocení praktického dopadu nového metodického návodu s cílem se ujistit, že tzv. ambulantní porody jsou v praxi reálnou a pro rodičku běžně dostupnou volbou. O toto zhodnocení bude požádáno Ministerstvo zdravotnictví.

- Konečně, ve věci *Dubská a Krejzová*, která se týká otázky **tzv. domácích porodů**, Soud sice dospěl k závěru, že k porušení článku 8 Úmluvy nedošlo,[19] na několika místech v odůvodnění rozsudku nicméně identifikoval některé strukturální **nedostatky českého porodnictví** a nepřímo doporučil, jaké jeho aspekty by bylo vhodné zlepšit. Lze dovodit, že je třeba se zaměřit především na následující oblasti: (i) vedení soustavné a konstruktivní diskuse pod záštitou státu o možnostech neustálého zlepšování jednotlivých aspektů českého porodnictví, a to za účasti širokého spektra relevantních aktérů, zohledněn by měl být mimo jiné lékařský, vědecký a právní vývoj na vnitrostátní úrovni, v zahraničí a na mezinárodním poli; (ii) vyšší míra respektování přání matek v porodnicích; (iii) zhodnocení praktických možností zřízení tzv. porodních domů mimo jiné ve světle platné právní úpravy; (iv) zhodnocení možnosti zavedení tzv. domácích porodů se všemi aspekty s tím souvisejícími.

  Ve shrnutí, Soud dal v obecné rovině jasně najevo, že je třeba se zaměřit na zlepšení situace v českém porodnictví, aby bylo předejito dalším obdobným stížnostem k Soudu. Kancelář vládního

[17] Současně by bylo vhodné se vrátit k problému nastolenému ve věci *Pekárny a cukrárny Klatovy, a. s.* (č. 12266/07 a další, rozsudek ze dne 12. ledna 2012), kde k odmítnutí odvolání stěžovatelské společnosti vedla rovněž bezpředmětnost, protože účinek předběžného opatření fakticky pominul. Tento rozsudek bylo možné vykonat změnou rozhodovací praxe odvolacích soudů, které v zásadě mohou přezkoumat zákonnost původně vydaného předběžného opatření, jež nebylo, na rozdíl od situace ve věci *Hanzelkovi*, zrušeno soudem prvního stupně, který je vydal. Dosavadní analýza spíše ukazuje, že v návaznosti na rozsudek ve věci *Hanzelkovi* již bude změna právní úpravy nezbytná.

[18] Věstník Ministerstva zdravotnictví č. 8/2013 ze dne 9. prosince 2013, k nalezení zde: http://www.mzcr.cz/Legislativa/Soubor.ashx?souborID=19170&typ=application/pdf&nazev=ZDRAVOTNICTVI%2008-13.pdf.

[19] Rozsudek není pravomocný, jelikož stěžovatelky podaly žádost o postoupení věci velkému senátu, o níž by mělo být rozhodnuto zřejmě v průběhu května nebo června letošního roku.

zmocněnce se zapojila do Pracovní skupiny pro porodnictví při Radě vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Posun v dané oblasti nicméně odvisí především od součinnosti Ministerstva zdravotnictví.

2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

Situaci po následujících rozsudcích lze v zásadě vyhodnotit tak, že nezbytná obecná opatření přijata byla, nebo žádná specifická potřeba v této oblasti ani nevznikla.

- Ve věci *Budrevich* Soud shledal, že v rozporu s článkem 13 Úmluvy neměl stěžovatel k dispozici účinný **vnitrostátní prostředek nápravy ve vztahu ke svým tvrzením o hrozícím nelidském či ponižujícím zacházení v případě jeho vyhoštění** do Běloruska, a konstatoval, že by tuto úlohu mohlo splnit azylové řízení před Ministerstvem vnitra. To ale za jeden den odmítlo stěžovatelovu opakovanou žádost o mezinárodní ochranu, aniž ji věcně přezkoumalo a zejména vzalo v potaz nové skutečnosti. Okolnosti případu jsou nicméně velmi specifické. Je namístě podotknout, že Soud ani neshledal obecný nedostatek v právní úpravě či obecné praxi dotčených orgánů. Přesto byli pracovníci Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra i jednotlivých azylových středisek informováni o závěrech Soudu, aby byl již napříště zajištěn jednotný přístup pro případ, že by byla podána azylová žádost za obdobných okolností. Implementaci rozsudku může dále posílit připravovaná novela zákona o azylu.
- Ve věci *Čepek* došlo k porušení zásady kontradiktornosti občanského soudního řízení tím, že odvolací soud stěžovatele neinformoval o zamýšleném **uplatnění moderačního práva soudu** při rozhodování o nákladech řízení, a stěžovatel tak neměl možnost se k postupu soudu vyjádřit. Ústavní soud nicméně ustáleně judikuje, že soud musí účastníky řízení uvědomit o tom, že hodlá použít ustanovení § 150 občanského soudního řádu, a účastníci řízení mají dostat možnost se vyjádřit. K pochybení tak došlo toliko v konkrétním případě stěžovatele a nelze hovořit o tom, že by bylo soustavně postupováno v rozporu s Úmluvou.
- Ve věci *Janyr* Soud kritizoval pouze to, že Ústavní soud stěžovateli **odňal možnost se vyjádřit ke stanoviskům** příslušných orgánů k jeho ústavní stížnosti. Vzhledem k tomu, že k dané vadě řízení došlo v roce 2007, přičemž od té doby byla Ústavním soudem v návaznosti na předchozí podobná porušení Úmluvy konstatovaná Soudem[20] přijata preventivní opatření, která Výbor ministrů uznal za dostatečná,[21] není třeba vytvářet opatření nová.
- Soud ve věcech *Lošťák* a *Vaculík*, stejně jako v řadě rozsudků vydaných před rokem 2012,[22] konstatoval porušení práva na přístup k soudu v souvislosti s **odmítáním ústavních stížnosti v kombinaci s dovoláním,** ať už v občanskoprávní nebo v trestní oblasti. Poslední opatření, o nichž bylo referováno ve zprávě za rok 2012, tj. zejména novela zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, provedená zákonem č. 404/2012 Sb., lze považovat za dostatečná a teprve praxe Ústavního soudu ukáže, zda nevykazuje nedostatky, jako tomu bylo u předchozích pokusů problém vyřešit, z nichž první byl učiněn počátkem roku 2003 v bezprostřední návaznosti na první rozsudky Soudu na toto téma.[23]
- Ve věci *Sýkora* spočíval problém na poli práva na svobodu v tom, že stěžovatel byl po nějakou dobu **zbaven způsobilosti k právním úkonům** a jednal za něj opatrovník, který vyslovil souhlas s **umístěním stěžovatele do psychiatrické léčebny**. Z hlediska přijetí obecných opatření lze v tomto ohledu považovat za klíčové především nabytí účinnosti **zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních,** který stanoví několik stěžejních záruk proti svévoli. Konkrétně, zdravotní ústav je povinen oznámit do 24 hodin soudu převzetí každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného

[20] Rozsudky ve věcech *3A.CZ s. r. o.*, *BENet Praha, spol. s r. o.*, *Hubka*, *Kysilková a Kysilka*, *Mareš*, *Milatová a ostatní*, *Palšovič* a *Vokoun*.

[21] Doporučení pléna Ústavního soudu ze dne 3. května 2011, jímž bylo nahrazeno předchozí doporučení ze dne 25. října 2005.

[22] V období posledních několika let zejména rozsudky ve věcech *Adamíček*, *Janyr a ostatní*, *Tieze a Semeráková* a *Šurý*.

[23] Rozsudky ve věcech *Zvolský a Zvolská* a *Běleš a ostatní*.

souhlasu.[24] Jestliže zdravotní ústav takové oznámení neučiní, jsou umístěný jednotlivce nebo jeho zákonný zástupce oprávněni podat návrh na zahájení řízení. Návrh je oprávněn podat rovněž dotyčný jednotlivec, jestliže souhlas s jeho převzetím dal opatrovník. Pokud jde o shledané porušení práva na soukromý život, to spočívalo v různých vadách řízení, které vedlo k dočasnému zbavení způsobilosti k právním úkonům. Zákon o zvláštních řízeních soudních vyvozuje důsledky z kritiky Soudu, když stanoví, že v řízení o svéprávnosti je třeba vyslechnout a zhlédnout posuzovaného člověka.[25] **Nový občanský zákoník** k tomu mimo jiné dodává, že soud musí vyvinout potřebné úsilí, aby zjistil názor člověka, o jehož svéprávnosti rozhoduje, a to i za použití takového způsobu dorozumívání, který si dotyčný zvolí. Podle zákona o zvláštních řízeních soudních je soud následně povinen učinit vhodná opatření k tomu, aby se posuzovaný mohl vhodnou formou s obsahem rozhodnutí seznámit a měl je k dispozici. Z rozsudku Soudu patrně nevyplývá nutnost přijmout další obecná opatření nad rámec těch, která již byla učiněna.

- Ve věci *Žáková*, v níž došlo k **zamítnutí žaloby na určení vlastnického práva** s odkazem konkurující restituční zákonodárství, je možné vycházet z toho, že projednávaná věc je specifickým případem, který nepoukazuje na nějaký obecnější či systémový nedostatek právní úpravy či praxe. Týká se procesu restitucí, který je již prakticky ukončen. Navíc, Ústavní soud i Nejvyšší soud ve své judikatuře připouštějí, aby v případě dobré víry žalobce byla učiněna výjimka z pravidla výlučnosti a přednosti restituční žaloby.
- Ve věci *Buishvili* Soud v podstatě konstatoval **nesoulad právní úpravy obsažené v § 73 odst. 5 zákona** č. 325/1999 Sb., **o azylu,** ve znění zejména zákona č. 427/2010 Sb., **s Úmluvou.** Z konzultací vedených s dotčenými orgány (Kancelář veřejného ochránce práv, Nejvyšší správní soud, Ústavní soud, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti) nevyplynula shoda na způsobu, jakým upravit rozhodování o omezení svobody cizinců za účelem zabránění neoprávněného vstupu na území či za účelem správního vyhoštění. Pohledy se různily zejména v otázce, zda by rozhodování mělo být od samého počátku svěřeno soudům, či v otázce, zda by měl být opuštěn čistě kasační princip rozhodování správních soudů. Parlament proto na návrh vlády připravený Ministerstvem vnitra přijal v dubnu 2014 **novelu zákona o azylu a zákona o pobytu cizinců na území České republiky**,[26] která stávající model rozhodování mění toliko v tom, že po zrušení rozhodnutí správního orgánu, jež má za následek omezení svobody cizince, soudem bude cizinci bez zbytečného odkladu umožněno vstoupit na území nebo opustit přijímací středisko. Jelikož propuštění na svobodu je automatickým a bezodkladným důsledkem rozhodnutí soudu, lze mít za to, že požadavky čl. 5 odst. 4 Úmluvy jsou naplněny. Přesto není možno vyloučit, že jiný model rozhodování o omezení svobody cizinců by jejich práva i zájmy České republiky zajistil lépe. Bylo by proto účelné tuto otázku při vhodné příležitosti znovu otevřít.
- V rozsudku *R & L, s. r. o. a ostatní* Soud dospěl k závěru, že k porušení práva stěžovatelů na ochranu majetku došlo regulací nájemného bez právního základu v letech 2002 až 2006. Problém chybějící právní úpravy byl překonán, a to přijetím zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu (a o změně občanského zákoníku), jehož účinky skončily ve všech obcích nejpozději do 31. prosince 2012, přičemž tato právní úprava nebyla zpochybněna Ústavním soudem. Dále byl několikrát změněn občanský zákoník a přijat nový občanský zákoník, u něhož *a priori* nevyvstávají pochybnosti o tom, že by příslušná ustanovení nenastolovala spravedlivou rovnováhu mezi zájmy pronajímatelů a nájemců. Z tohoto hlediska by stávající právní úprava měla být v pořádku a v zásadě v souladu s Úmluvou. Rozsudek Soudu současně nijak neřeší otázku přiměřenosti dopadu zákona o jednostranném zvyšování nájemného z bytu na vnitrostátní úrovni. V návaznosti na tento rozsudek není tudíž nutné zasahovat do stávající právní úpravy nájemního bydlení, kterou se Soud vůbec nezabýval.

[24] Viz též § 105 odst. 2 nového občanského zákoníku.
[25] Viz též § 55 odst. 1 nového občanského zákoníku.
[26] Zákon č. 101/2014 Sb. Účinnosti nabyl dne 24. června 2014.

- Ve věci *T.* Soud kritizoval přístup vnitrostátních orgánů, které se zdráhaly vydat konečné rozhodnutí o úpravě styku otce s nezletilou, jež byla umístěna do Klokánku. Pomalý průběh mělo i rozhodování o umístění dítěte do pěstounské péče. Lze vycházet z toho, že projednávaná věc je specifická a nepoukazuje na nějaký obecnější či systémový nedostatek právní úpravy či praxe. Týká se opatrovnického řízení, u něhož obecně vyvstává potřeba rychlého rozhodování. Příslušní soudci jsou školeni v oblasti práva na respektování rodinného života rovněž z pohledu judikatury Soudu.

DOSLOV

V rámci doslovu se nabízí zmínit několik bodů k zamyšlení.

Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy

Evropský soud pro lidská práva poskytuje v rámci primátu jednotlivce před státem ochranu soukromým osobám tam, kde patřičné mechanismy na vnitrostátní úrovni vůbec zřízeny nejsou, systémově nefungují nebo jen v konkrétním případě selžou. V tomto ohledu se jeho role jeví jako naprosto jedinečná, a proto je i v zájmu občanů naší země prostřednictvím vhodných opatření zachovat funkčnost systému zřízeného Úmluvou.

Soud se i v roce 2014 nacházel v poměrně nelehké situaci způsobené jeho přetížením. Pokračoval trend snižování objemu nevyřízených věcí (z 99,9 tis. na počátku roku na 69,9 tis. stížností na jeho konci), přičemž během roku Soud obdržel 56,3 tis. projednatelných stížností. Stalo se tak ale zejména díky zrychlenému, samosoudcovskému vyřizování zjevně nepřijatelných stížností, jichž bylo odmítnuto celkem 83,7 tisíc.[27] Na jedné straně je tedy snížení počtu nedodělků velkým úspěchem a jistě není bez významu, je-li urychleně podána zpráva těm, jejichž stížnost nemá žádnou naději na úspěch. Na druhé straně však zůstávají velké výzvy v podobě vyřízení důvodných stížností nebo stížností, jejichž posouzení vyžaduje důkladnější přezkum, kdy není možné využít ani samosoudců, ani různých organizačních a technických opatření, která ve výsledku přinášejí časovou úsporu, a tudíž zvýšení produktivity. K 31. prosinci 2014 Soud evidoval celkem 29,7 tis. stížností, které by měl posoudit senát, a 32 tis. opakovaných stížností, u nichž z ustálené judikatury vyplývá, že jsou pravděpodobně důvodné, zatímco na samosoudce zbývalo jen 8,2 tis. stížností. Zajištění dlouhodobé efektivnosti systému Úmluvy tedy vyžaduje další opatření, o nichž je v Radě Evropy na expertní úrovni vedena intenzivní diskuse.[28]

Připomeňme, že v nedávné době z této diskuse vzešla, kromě řady postupně přijímaných formálně nezávazných dokumentů a zpráv, také dvojice protokolů k Úmluvě. Obě komory Parlamentu vyslovily souhlas s ratifikací revizního Protokolu č. 15;[29] protokol ovšem ke své platnosti vyžaduje příslušné schválení všemi smluvními státy. Naproti tomu Protokol č. 16,[30] který je opční a ke své platnosti vy-

[27] Statistické údaje viz *Annual Report 2014 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, zejm. s. 165 a násl., dostupný na http://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2014_ENG.pdf.

[28] Za zaznamenání může stát, že v roce 2014 předsedal vládní zmocněnec pro zastupování České republiky před Soudem Řídícímu výboru pro lidská práva Rady Evropy, v jehož agendě se nachází i budoucnost systému Úmluvy.

[29] Protokol č. 15 k Úmluvě má do preambule Úmluvy doplnit zmínku o zásadě subsidiarity a doktríně prostoru pro uvážení států, upravit věkový limit pro soudce Soudu, zrušit právo veta proti záměru senátu předat věc velkému senátu, zkrátit lhůtu pro podávání stížností a zjednodušit kritérium přijatelnosti založené na absenci podstatné újmy způsobené tvrzeným porušením. Ratifikační listina byla uložena v Radě Evropy dne 18. března 2015, tedy přesně 23 let od ratifikace samotné Úmluvy ze strany České a Slovenské Federativní Republiky.

[30] Protokol č. 16 k Úmluvě má rozšířit poradní pravomoc Soudu. Mimo jiné bude potřebné koordinovaně posoudit možnost ratifikace tohoto protokolu členskými státy Evropské unie, protože ani on neušel pozornosti

žaduje příslušné schválení nejméně deseti státy, bude na vnitrostátní a nově i unijní úrovni předmětem dalších úvah. Zmíněná expertní diskuse se v současnosti soustředí zejména na budoucnost systému Úmluvy v delším časovém výhledu, kdy jsou analyzovány i hlubší změny než pouhé úpravy stávajícího systému provedené revizními protokoly č. 14 a 15 po poslední velké změně v roce 1998 (kdy vstoupil v platnost Protokol č. 11). Tato diskuse bude na expertní úrovni uzavřena v roce 2015 předložením závěrečné zprávy Výboru ministrů Rady Evropy.

V neposlední řadě se sluší poznamenat, že v roce 2013 byla prozatímně uzavřena vyjednávání o dohodě o přistoupení Evropské unie k Úmluvě, které bylo po formální stránce umožněno v čl. 59 odst. 2 Úmluvy ve znění Protokolu č. 14 a Evropské unii uloženo v čl. 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii ve znění Lisabonské smlouvy. Soudní dvůr Evropské unie však svým posudkem 2/13 ze dne 18. prosince 2014 rozhodl o neslučitelnosti návrhu k návrhu dohody o přistoupení Evropské unie k Úmluvě s unijním právem. Je zřejmé, že pomyslný míč se nyní nachází v Evropské unii a že Radě Evropy nezbývá než vyčkat, s jakými návrhy Evropská unie přijde.

Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy

Česká republika je orgány Úmluvy nazírána jako běžný smluvní stát, který ničím výrazně nevybočuje ‚z řady' a v poslední době ani nevyvolává viditelnější zátěž pro Soud v podobě velkého počtu stížností, které by proti naší zemi směřovaly. Přesto nelze pominout některé problémy či rizika.

Předně, velice citlivou otázkou zůstává výkon rozsudku *D. H. a ostatní*. Záležitost ostatně není sledována jen Výborem ministrů, ale také řadou dalších mezinárodních orgánů kontroly dodržování lidských práv. I když byla na podzim roku 2012, s předložením konsolidovaného akčního plánu výkonu rozsudku, zahájena ‚nová kapitola', v jejímž rámci Výbor ministrů nahlíží na úsilí českých orgánů příznivěji než předtím, kdy jeho znepokojení v podstatě jen narůstalo, je třeba pokračovat v úsilí o zajištění toho, že školní docházka skutečně přispěje k začlenění znevýhodněných dětí do majoritní populace. Je pravda, že rozsudek primárně poukazuje na to, že vzdělávací program pro děti s lehkým mentálním postižením, což se v minulosti a do značné míry dodnes týká v hojném rozsahu právě romských dětí, nemá takové vzdělávací cíle jako hlavní vzdělávací proud, čímž jsou tyto děti znevýhodněny. Primární však ve světle navazující judikatury Soudu nakonec nemusí být vzdělávací rozměr školní docházky, ale její dimenze inkluzívní, tedy skutečnost, že škola je příležitostí pro setkávání dětí se svými vrstevníky napříč společenskými bariérami tvořenými etnickým nebo sociálním původem.

Dále, řízení o stížnostech týkajících se regulace nájemních vztahů sice skončilo očekávaným odsuzujícím rozsudkem Soudu, nicméně konečné rozhodnutí o ‚druhé vlně' stížností vedlo k odsouzení státu ‚pouze' na poli zákonnosti, nikoli přiměřenosti – zjištění nepřiměřené výše nájemného by zjevně mělo praktický dopad také na nájemné určené podle zákona o jednostranném zvyšování nájemného z bytu. Ačkoli se jedná o odsuzující rozsudek, týká se toliko období let 2002 až 2006 a opírá se o nepochybnou skutečnost – autoritativní nálezy Ústavního soudu, který předpisy o regulaci nájemného zrušil a vyslovil kritiku postupu vlády a Parlamentu, které neimplementovaly jeho nálezy. Současně se ani v těchto případech nenaplnila obava z pilotního řízení, ze kterého může odsouzenému státu vzniknout povinnost zavést odpovídající prostředky nápravy na vnitrostátní úrovni, a to i se zpětnou účinností pro osoby, které stížnost k Soudu nepodaly. Nahlédnutí do spisů kanceláře Soudu v září 2014 však ukázalo, že dalších stížností na problematiku nájemních vztahů, a to i v souvislosti s regulací nájemného v období po roce 2006, eviduje Soud několik desítek, přičemž tyto stížnosti již většinou nejsou podobné těm, jimiž se Soud zabýval ve věci *R & L, s. r. o. a ostatní*. Epizoda regulace nájemného tedy není ještě zcela skončena, nehledě na to, že Soud dosud nerozhodl o spravedlivém zadostiučinění ve věci *R & L, s. r. o. a ostatní* a lze se domnívat, že jistou úlohu tu sehraje stále se vyvíjející praxe vnitrostátních soudů při rozhodování o náhradě za nucené omezení vlastnického práva.

Soudního dvora Evropské unie v jeho posudku 2/13 ze dne 18. prosince 2014 k návrhu dohody o přistoupení Evropské unie k Úmluvě.

V neposlední řadě, z analytické činnosti Kanceláře vládního zmocněnce vyplývá, že řada aspektů právní úpravy a z ní vycházející praxe v oblasti vězeňství může být v kolizi s judikaturou Soudu. S ohledem na velký počet osob, které mohou být potenciálně dotčeny, a též s přihlédnutím ke skutečnosti, že se kapacita českých vězeňských zařízení opět blíží stoprocentní naplněnosti,[31] může tato situace vyústit v nemalý počet důvodných stížností k Soudu. Jeví se proto jako potřebné věnovat zajištění práv zaručených Úmluvou v oblasti vězeňství zvýšenou pozornost.

Zatřetí. Posílení vnitrostátního provádění Úmluvy v České republice

Jak už bylo na tomto místě zmíněno opakovaně, vláda svým usnesením ze dne 14. listopadu 2012 č. 820 s účinností k 1. lednu 2013 novelizovala legislativní pravidla vlády a zvýraznila již existující povinnost předkladatele návrhu právního předpisu vypořádat se s mezinárodními závazky státu, zejména na poli Úmluvy. Skutečností je, že plnění těchto povinností nebylo dosud jednoznačně vynucováno Legislativní radou vlády, což předkladatelům návrhů mnohdy umožnilo splnit povinnosti na tomto úseku jen formálně.

Kancelář vládního zmocněnce mimo jiné z toho důvodu pokračovala ve třech projektech zahájených v roce 2013, směřujících ke zvýšení povědomí státních orgánů o judikatuře Soudu, které je předpokladem pro řádné provádění Úmluvy na vnitrostátní úrovni, ať už v rovině tvorby právních předpisů, nebo při individuálním rozhodování soudů a správních úřadů.

- Předně je ve spolupráci s Ústavním soudem, Nejvyšším soudem, Nejvyšším správním soudem a Kanceláří veřejného ochránce práv nadále vydáván Zpravodaj kanceláře vládního zmocněnce, který obsahuje anotace významných aktuálních judikátů Soudu. Tento Zpravodaj vychází přibližně jednou za čtvrt roku.[32]
- Dále ve spolupráci s uvedenými institucemi pokračovala tvorba databáze překladů a anotací judikátů Soudu. Lze vyslovit naději, že technické obtíže budou překonány v roce 2015 a že databáze bude moci být spuštěna pro veřejnost. V průběhu roku 2014 a počátkem roku 2015 bylo pro budoucí databázi zpracováno téměř 700 rozsudků a rozhodnutí Soudu.
- Konečně byl zpracován základ internetového portálu věnovaného problematice posuzování slučitelnosti návrhů právních předpisů s právem Úmluvy, jehož spuštění je zatím vázáno na vytvoření nového portálu české justice. V roce 2015 proběhnou k obsahu budoucího portálu konzultace s odborníky na tvorbu právních předpisů tak, aby materiál od začátku v co nejvyšší míře odrážel jejich potřeby.

Třebaže je tato Zpráva podávána za jeden konkrétní kalendářní rok, i závěrečné informace svědčí o tom, že je činnost styčného pracoviště České republiky pro agendu Soudu kontinuální. Snahou tohoto pracoviště je setrvale zabezpečovat jak kvalitní obhajobu státu, který je součástí rodiny evropských demokracií řídících se zásadami právního státu, tak náležitou implementaci rozsudků Soudu a přispívat rovněž k celkovému fungování systému Úmluvy, k němuž se Česká republika před více než dvaceti lety připojila.

❋ ❋ ❋

[31] Dle statistických údajů Vězeňské služby České republiky k 31. březnu 2015 dokonce ve 14 věznicích již počet odsouzených přesáhl kapacitu věznice (případně její oddělení pro odsouzené): http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/M%C4%9Bs%C3%AD%C4%8Dn%C3%AD%20statistick%C3%A9%20hl%C3%A1%C5%A1en%C3%AD%20/2015/MSH03-2015.pdf.

[32] Je dostupný na http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=6085&d=328999 a rozesílán zájemcům též elektronickou poštou.

PŘÍLOHA Č. 1:
ANOTACE ODSUZUJÍCÍCH ROZSUDKŮ

Nyní je podán přehled rozsudků o porušení Úmluvy nebo o spravedlivém zadostiučinění v návaznosti na předchozí rozsudek o porušení Úmluvy, a to v chronologickém pořadí. Analytický přístup, tj. podle jednotlivých porušených práv a svobod, byl použit v oddílu 1.1.1. této zprávy.

Jelikož vláda České republiky intervenovala ve věci jedné stížnosti svých občanů proti třetí zemi, která byla následně odsouzena, je anotace tohoto rozsudku obsažena rovněž v této příloze.

PŘEHLED ANOTOVANÝCH JUDIKÁTŮ

Rozsudek ze dne 3. července 2014 ve věcech *R & L, s. r. o. a ostatní proti České republice*
Rozsudek ze dne 17. července 2014 ve věci *T. proti České republice*
Rozsudek ze dne 2. října 2014 ve věci *Delta pekárny a. s. proti České republice*
Rozsudek ze dne 11. prosince 2014 ve věci *Hanzelkovi proti České republice*

Rozsudek ze dne 3. července 2014 ve věcech č. 37926/05, 25784/09, 36002/09, 44410/09 a 65546/09 – *R & L, s. r. o., Josef Čapský, Miroslava Jeschkeová, František Šumbera, Michal a Olga Heldenburgovi proti České republice*

Senát bývalé páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že regulací nájemného bez právního základu v letech 2002 až 2006 došlo k porušení práva stěžovatelů na ochranu majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1. Zbývající námitky stěžovatelů Soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost. Většinou šesti hlasů proti jednomu rozhodl, že otázka přiznání spravedlivého zadostiučinění není dosud připravena k posouzení.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé se v minulosti stali na základě restitučních předpisů, darováním, děděním či případně koupí vlastníky bytových domů, v nichž se na některé z bytů vztahovala vyhláška Ministerstva financí č. 176/1993 Sb., o nájemném z bytu a úhradě za plnění poskytovaná s užíváním bytu, jíž bylo regulováno nájemné.

Ústavní soud nálezem sp. zn. Pl. ÚS 3/2000 ze dne 21. června 2000 (č. 231/2000 Sb.) rozhodl o jejím zrušení pro rozpor takto pojaté regulace nájemného s článkem 11 Listiny a článkem 1 Protokolu č. 1, a to s účinností k 31. prosinci 2001, aby měl zákonodárce dostatek času na vypracování a přijetí nové právní úpravy. V průběhu roku 2002 vydalo Ministerstvo financí a vláda postupně tři právní předpisy, které byly svým obsahem srovnatelné se zrušenou vyhláškou, s cílem vyplnit mezeru v právní úpravě vzniklou v důsledku uvedeného nálezu. Všechny tyto předpisy byly následně zrušeny, většinou Ústavním soudem.

Vzhledem k tomu, že v důsledku chybějících pravidel deregulace zůstávalo nájemné prakticky na stále stejné, z hlediska práv pronajímatelů nevyhovující úrovni, začal Ústavní soud rozhodovat v tom smyslu, že soudy jsou povinny reagovat na přetrvávající protiústavní situaci a poskytovat porušovanému právu pronajímatelů ochranu i při nedostatku předpisů vydaných zákonodárcem.

K pozvolné deregulaci nájemného bylo přistoupeno až s nabytím účinnosti zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytů, který počínaje 1. lednem 2007 umožnil, aby pronajímatelé každoročně jednostranně zvyšovali vybírané nájemné podléhající regulaci. Dle zvolené metodiky mělo být dosaženo přibližně úrovně tržního nájemného v roce 2010, ve větších městech pak v roce 2012.

Ústavní soud ve svém stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 27/09 (č. 136/2009 Sb.) rozhodl, že žaloby pronajímatelů na náhradu škody po státu, jež měla vzniknout v důsledku dlouhodobé protiústavní nečinnosti Parlamentu, jsou obecné soudy povinny posoudit z hlediska práva na náhradu za nucené omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny, přičemž se podpůrně uplatní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci.

V návaznosti na nález Ústavního soudu, jímž došlo ke zrušení vyhlášky č. 176/1993 Sb., a při nečinnosti vlády a Parlamentu, které včas nepřijaly právní úpravu zavádějící postupnou deregulaci nájemného, se stěžovatelé neúspěšně domáhali nápravy před vnitrostátními soudy, a to buď žalobami na zvýšení nájemného podanými proti nájemcům (*Šumbera a Heldenburgovi*), nebo žalobami na náhradu škody proti státu (*R & L, s. r. o., Čapský, Jeschkeová*). U prvně jmenovaných žalob však soudy rozhodly, že nájemné nelze zvýšit se zpětnou účinností, nýbrž toliko *pro futuro* ode dne podání žaloby. Pokud stěžovatelé zvolili cestu podání žaloby na náhradu škody proti státu, byli buď poučeni o tom, že tato má toliko podpůrnou povahu, a její úspěšné uplatnění je tedy podmíněno předchozím neúspěchem žaloby na určení výše nájemného proti nájemcům, nebo soudy jejich žaloby po věcném přezkoumání zamítaly s odůvodněním, že pokud nebyla v Parlamentu nalezena shoda pro přijetí deregulační úpravy, nelze tuto skutečnost označit za ‚nesprávný úřední postup' ve smyslu zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K ROZSAHU PROJEDNÁVANÉ VĚCI

Soud považoval na úvod za nezbytné vymezit období, k němuž se vztahují námitky stěžovatelů. Ze samotných stížností učinil závěr, že relevantní je období od 1. ledna 2002 do 31. prosince 2006. Dále tedy nezkoumal ani období předcházející tomuto časovému úseku, ani období po něm následující.

B. K PŘIJATELNOSTI STÍŽNOSTÍ

Vláda uplatnila řadu námitek vůči přijatelnosti stížností.

a) Nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy

Vláda předně poukázala na skutečnost, že stěžovatelé měli na vnitrostátní úrovni k dispozici jak prostředky nápravy preventivní (žaloba proti nájemcům na zvýšení nájemného a návrh na zrušení některých ustanovení občanského zákoníku), tak kompenzační povahy (žaloba na náhradu škody proti státu), jejichž vyčerpáním bylo možné dospět až k Ústavnímu soudu, před nímž skýtalo řízení přiměřené vyhlídky na úspěch.

Soud s odkazem na věci *Vomočil a Art 38, a. s., proti České republice* (č. 38817/04 a 1458/07, rozhodnutí ze dne 5. března 2013) shledal, že v rozhodné době se vnitrostátní judikatura týkající se prostředků nápravy teprve vyvíjela, v důsledku čehož se stěžovatelé nacházeli ve stavu nejistoty, jaké řízení by vlastně měli zahájit. Všichni stěžovatelé však využili alespoň jeden z prostředků nápravy, jichž se dovolávala vláda, a své nároky uplatnili též prostřednictvím ústavní stížnosti, přičemž o těchto řízeních nelze říci, že by byly zcela bez vyhlídek na úspěch.

Soud dále připomněl, že po stěžovateli, který vyčerpal prostředek nápravy, jenž je zjevně účinný a dostatečný, nelze požadovat, aby se pokusil uplatnit také jiné prostředky, které jsou sice dostupné, ale pravděpodobně by nebyly úspěšnější (např. *McFarlane proti Irsku,* č. 31333/06, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2010, § 107). Dle názoru Soudu tedy stěžovatelé nebyli za dané situace povinni vyčerpat alternativní prostředky nápravy, neboť tyto prostředky lepší vyhlídky na úspěch nepřinášely.

Soud proto odmítl argument vlády, že stěžovatelé měli zahájit řízení proti státu s cílem domoci se náhrady za nucené omezení vlastnického práva dle čl. 11 odst. 4 Listiny, neboť by nebylo spravedlivé vyžadovat vyčerpání prostředku nápravy, který byl dovozen judikaturou, aniž byla jednotlivcům poskytnuta přiměřená doba k tomu, aby se s touto judikaturou seznámili (*Broca a Texier-Micault proti Francii,* č. 27928/02 a 31694/02, rozsudek ze dne 21. října 2003, § 20). Za přiměřenou by přitom Soud považoval alespoň dobu šesti měsíců. V daném případě by však uplatnění žaloby nebylo účinným prostředkem nápravy, neboť nárok, kterého se stěžovatelé domáhali, by byl tou dobou již promlčen.

b) Nedodržení šestiměsíční lhůty k podání stížnosti

Soud se naopak ztotožnil s námitkou vlády, že stížnost F. Šumbery je opožděná, a to v rozsahu, v němž stěžovatel podáním ze dne 26. listopadu 2012 rozšířil předmět řízení na všechny byty nacházející se v jednom z jeho domů, přestože původně zmiňoval pouze jeden z těchto bytů, ohledně něhož bylo také vedeno řízení před vnitrostátními soudy.

c) Absence podstatné újmy

Vláda dále tvrdila, že částka necelých 15 tis. Kč, jíž se F. Šumbera domáhal, není s to naplnit další z podmínek přijatelnosti, konkrétně vznik ‚podstatné újmy'. Přestože Soud uznal, že tato částka není sama o sobě vysoká, přihlédl k obecné rovině projednávané věci a k tomu, že stěžovatel byl zasažen jako vlastník řady nájemních domů, a jedná se pro něho tedy o důležitou a zásadní otázku. Ve světle předestřených úvah Soud námitku vlády zamítl.

d) Zneužití práva na podání stížnosti

Vláda konečně navrhla Soudu odmítnout stížnost manželů Heldenburgových pro zneužití práva na podání stížnosti, neboť stěžovatelé neinformovali Soud o skutečnosti, že podali žalobu proti státu na náhradu škody. Soud připomněl, že neúplné, a tudíž zavádějící, informace mohou znamenat zneužití práva podat stížnost, a to zejména pokud se tyto informace týkají samotného jádra věci a neuvedení těchto informací není dostatečně vysvětleno (*Hadrabová a ostatní proti České republice,* č. 42165/02 a 466/03, rozhodnutí ze dne 25. září 2007). V daném případě však Soud nezjistil na straně stěžovatelů úmysl předložit zavádějící in-formace. Námitku vlády tedy zamítl.

C. K ODŮVODNĚNOSTI STÍŽNOSTÍ

Soud se napřed zabýval tvrzeným porušením vlastnického práva stěžovatelů a následně také ostatními jejich stížnostními námitkami.

a) K tvrzenému porušení článku 1 Protokolu č. 1

Stěžovatelé zejména tvrdili, že došlo k porušení jejich majetkových práv tím, že jim systém regulace nájemného neumožňoval vybírat nájemné ve výši pokrývající náklady na opravy, rekonstrukce a údržbu dotčených bytů ani dosáhnout přiměřeného zisku, a to za současného podstatného omezení možnosti ukončit dosavadní nájemní smlouvy.

Soud v prvé řadě analyzoval, zda vůbec došlo k zásahu do majetkových práv stěžovatelů. V tomto ohledu shledal, že poukaz na skutečnost, že nemohli stěžovatelé ukončit nájemní smlouvy, je toliko podpůrným argumentem ve vztahu k hlavní námitce, která směřuje k výši nájemného, jehož maximální přípustná výše byla stanovena právními předpisy. Tvrzený zásah tak vychází právě z těchto předpisů, přičemž je dle názoru Soudu nerozhodné, zda byly přijaty před vstupem Úmluvy v platnost pro daný stát, neboť vyvolávaly účinky i poté.

Soud nepřisvědčil námitce vlády, že nemohlo dojít k zásahu do majetkových práv za situace, kdy stěžovatelé zcela dobrovolně vstoupili do již existujících nájemních vztahů s vědomím platné právní úpravy, čímž se *de facto* vzdali svého práva na pokojné užívání majetku. Soud podotkl, že vzdání se práva nutně předpokládá možnost jeho výkonu. Je tedy z hlediska existence zásahu nerozhodné, zda měli stěžovatelé na výběr, zda se stanou vlastníky domů, či nikoliv, ale to, zda mohli rozhodnout o užívání tohoto majetku poté, co se stali jeho vlastníky (*Radovici a Stănescu proti Rumunsku,* č. 68479/01 a 71352/01, § 74). Ochrana poskytovaná Úmluvou totiž nezávisí na tom, jak svá práva pronajímatele stěžovatelé nabyli (*Edwards proti Maltě,* č. 17647/04, rozsudek ze dne 24. října 2006). Nadto Soud zohlednil skutečnost, že stěžovatelé brojí proti právní situaci po roce 2000, kdy Ústavní soud prohlásil příslušnou právní úpravu za neústavní, čímž založil legitimní očekávání stěžovatelů, že jejich postavení bude v dohledné době řešeno zákonodárcem.

Soud tedy rozhodl, že úprava regulace nájemného v daném případě představovala zásah do práva pronajímatelů na užívání majetku, který lze podřadit pod ‚úpravu užívání majetku' ve smyslu druhého odstavce článku 1 Protokolu č. 1. Aby byl takový zásah v souladu s Úmluvou, musí být zákonný, v obecném zájmu a přiměřený, tj. zachovávat spravedlivou rovnováhu mezi veřejným zájmem společnosti a požadavky ochrany základních práv jednotlivce.

V dalším kroku se Soud zaměřil na zkoumání prvního aspektu, tedy zákonnosti zásahu. Z jeho judikatury přitom vyplývá, že pokud ústavní soud rozhodne o protiústavnosti určitého právního předpisu, má to důsledky rovněž pro zákonnost zásahu podle Úmluvy (např. *Kurić a ostatní proti Slovinsku,* č. 26828/06, rozsudek velkého senátu ze dne 12. března 2013, § 347–349). V tomto ohledu Soud poznamenal, že Ústavní soud rozhodl o protiústavnosti českého systému regulace nájemného již dne 21. června 2000, avšak zachoval jej v účinnosti až do 31. prosince 2001. Přestože tedy poskytl vládě a Parlamentu lhůtu osmnácti měsíců k přijetí ústavně konformní úpravy, této možnosti využito nebylo. Namísto toho Ministerstvo financí a vláda opakovaně přijaly prakticky stejnou právní úpravu, čímž v rozporu s čl. 89 odst. 2 Ústavy nerespektovaly vykonatelné rozhodnutí Ústavního soudu. Na to reagovala judikatura Ústavního soudu nálezem ze dne 28. února 2006, v němž Ústavní soud vyslovil, že dlouhodobá nečinnost Parlamentu je protiústavní. Tento stav trvající více než čtyři roky skončil až s přijetím nového právního předpisu zavádějícího s účinností od 1. ledna 2007 postupnou deregulaci nájemného.

Dle mínění Soudu výše popsané jednání, které zahrnuje úmyslné nedodržování vykonatelného rozhodnutí nejvyšší soudní instance, podkopává věrohodnost a autoritu soudní moci a ohrožuje její efektivitu, což jsou vlastnosti, které vyplývají z klíčových zásad, na nichž stojí Úmluva, včetně zásady právního státu. Tato situace má tedy přímý dopad na zákonnost zásahu v projednávané věci. Co se týče konce období, po které chyběl zákonný podklad vyplňující nastalé ‚právní vakuum', Soud dospěl k závěru, že s ohledem na judikaturu Ústavního soudu, který jasně konstatoval, že protiústavní stav trval až do okamžiku, od něhož mohli pronajímatelé jednostranně zvyšovat nájemné, tento stav existoval do 31. prosince 2006.

Vzhledem k tomu, že zásah do majetkových práv stěžovatelů neměl v rozhodném období právní základ, nebylo třeba, aby se Soud dále zabýval otázkou, zda zásah sledoval legitimní cíl ve veřejném zájmu a zda byl přiměřený. K porušení článku 1 Protokolu č. 1 tedy došlo s ohledem na nesplnění kritéria zákonnosti.

b) K tvrzenému porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1

Stěžovatelé dále namítali, že byli diskriminováni v porovnání s vlastníky bytů, které nepodléhaly regulaci nájemného. Soud sice souhlasil s tím, že pro účely posouzení rozdílného zacházení lze obě kategorie vlastníků považovat za srovnatelné a že s nimi bylo zacházeno odlišně, nicméně přisvědčil názoru vlády, že pokud stěžovatelé nájemní domy nabyli dobrovolně a se znalostí toho, že některé z bytů podléhají regulaci nájemného, znamená to, že se do odlišného postavení v porovnání s jinými vlastníky uvedli vědomě. Soud tak prohlásil tuto námitku stěžovatelů za zjevně neopodstatněnou.

c) K ostatním namítaným porušením Úmluvy

Námitku stěžovatelů na poli článku 13 Úmluvy, který zaručuje právo na účinný prostředek nápravy, Soud prohlásil za zjevně neopodstatněnou s odkazem na výše citované rozhodnutí ve věci *Vomočil a Art 38, a.s. proti České republice* (cit. výše), v němž konstatoval, že vlastníci mají přístup k různým řízením, včetně řízení o ústavní stížnosti, která nabízejí přiměřené vyhlídky na úspěch.

Za zjevně neopodstatněnou Soud prohlásil též námitku stěžovatelů, že bylo porušeno jejich právo na spravedlivý proces zaručené článkem 6 Úmluvy.

D. SPRAVEDLIVÉ ZADOSTIUČINĚNÍ

Soud konstatoval, že o této otázce prozatím nelze rozhodnout. Rozhodnutí o ní proto odložil a vyzval účastníky řízení, aby ve lhůtě tří měsíců od nabytí právní moci rozsudku předložili svá stanoviska a zejména aby jej vyrozuměly o dohodě, ke které případně dospěly.

Rozsudek ze dne 17. července 2014 ve věci č. 19315/11 – *T. proti České republice*[33]

Senát páté sekce Soudu dospěl na základě stížnosti, kterou podal stěžovatel jménem svým a své nezletilé dcery, jednomyslně k závěru, že nepřijetím dostatečných opatření k zajištění rodinných vazeb mezi stěžovateli došlo k porušení jejich práva na rodinný život ve smyslu článku 8 Úmluvy.

[33] Stížnost byla rozhodnutím Soudu anonymizována, proto nejsou jména stěžovatelů specifikována ani zde.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2003 se stěžovateli narodila dcera, která byla po rozvodu rodičů v roce 2006 svěřena do výchovy matky, jež však v prosinci 2007 zemřela. Stěžovatel byl od roku 2005 do sklonku roku 2007 ve výkonu trestu odnětí svobody.

Po smrti matky bylo dítě umístěno do Klokánku. Okresní soud Praha-západ umístění bezprostředně poté předběžným opatřením schválil a v roce 2009 rozsudkem dítě svěřil Klokánku do péče.

Stěžovatel po propuštění z výkonu trestu dceru pravidelně navštěvoval, přičemž dcera se k návštěvám otce stavěla vesměs neutrálně, tedy otce neodmítala. Otec neúspěšně žádal o možnost trávit s ní víkendy a prázdniny, avšak o věci odmítal rozhodnout Klokánek i soud, na který se stěžovatel obrátil. Klokánek tvrdil, že není správním orgánem, a není tudíž povinen vydávat rozhodnutí ve správním řízení. Tento názor zastával Klokánek i poté, co správní soud vyslovil názor opačný. Okresní soud naopak odkazoval na Klokánek, který měl dítě svěřeno do péče a kterému dle soudu výhradně náleželo rozhodnout o návštěvách dítěte u otce.

Vypracované znalecké posudky kriticky hodnotily osobnost otce, pokud jde o jeho výchovné schopnosti; jeho právo na styk s dítětem však soudně omezeno nebylo. Městský úřad v Černošicích, jako orgán sociálně-právní ochrany dětí, zůstal ve vztahu k výzvám otce na pomoc při rozvíjení jeho vztahu k dceři a povolení návštěv pasivní.

Později, v roce 2011, začala dcera odmítat stěžovatelovy návštěvy. Místní příslušnost byla přenesena na Obvodní soud pro Prahu 7. Ministerstvo práce a sociálních věcí uspořádalo několik případových konferencí za účasti otce a zainteresovaných orgánů ve snaze pozitivně napomoci rozvíjení vztahu mezi dítětem a otcem, které však, stejně jako asistované styky, nevedly ke kýženému výsledku. V případu se začal angažovat i nově místně příslušný Úřad městské části Praha 7, který podal v červnu 2011 obvodnímu soudu návrh na úpravu styku stěžovatele s dcerou, ve kterém současně uvedl, že dítě pobývá již tři a půl roku v Klokánku, což mu neprospívá (jedná se ostatně o zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, jehož péče o dítě by měla být časově velmi omezená).

Ačkoli se vztah dcery k otci stále zhoršoval, stěžovatel odmítal návštěvy omezit. Kritizoval postup pracovníků Klokánku, kteří údajně měli návštěvy negativně ovlivňovat.

Na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí obvodní soud zakázal styk stěžovatele s dítětem, odvolací soud však následně toto rozhodnutí zrušil s tím, že přerušení vztahů mezi stěžovateli by mohlo mít nezvratné důsledky a je třeba napravit změnu v postoji nezletilé k otci, která nastala v roce 2011. V lednu 2012 podal stěžovatel k soudu návrh na komplexní posouzení případu a na úpravu styku s dcerou.

V dubnu 2012 rozhodl orgán sociálně-právní ochrany dětí o svěření dítěte do pěstounské péče. Nezletilá se přestěhovala k pěstounům. Spis byl v únoru 2013 postoupen Okresnímu soudu v Jihlavě. Dcera otce nadále odmítala. Pěstounka tvrdila, že nezletilá se v souvislosti s nátlakem otce na styk sebepoškozovala. Postoj nezletilé k otci se vyhrotil tak, že Krajský soud v Brně, na rozdíl od soudu prvního stupně, dospěl v červnu 2013 k závěru, že styk je třeba omezit na písemnou formu, a ve věci vydal předběžné opatření. Vzal přitom v úvahu i skutečnost, že otec připustil, že styk s nezletilou není v jejím zájmu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K umístění dítěte do Klokánku

Soud podotkl, že nezletilá byla do Klokánku umístěna krátce po smrti své matky a nacházela se ve značně zranitelném postavení, stěžovatele tehdy téměř neznala. Soudy navíc věc náležitě zhodnotily a vzaly v potaz i znalecké posudky. Naléhavost situace tedy umístění nezletilé do Klokánku plně odůvodňovala a k porušení článku 8 Úmluvy v tomto ohledu nedošlo. S ohledem na rozdílná data podání stížnosti stěžovatelem a jeho dcerou se tato část stížnosti vztahovala toliko ke stěžovateli.

B. K opatřením přijatým za účelem zajištění rodinné vazby mezi stěžovateli

Soud kritizoval přístup vnitrostátních orgánů, které nerozhodly o žádostech stěžovatele o dočasné propuštění dítěte z Klokánku ani o jeho návrzích na úpravu styku s nezletilou. Nedošlo ke komplexnímu posouzení situace nezletilé. Zatímco stěžovatel byl prakticky zbaven možnosti se s dcerou vídat za podmínek, které by umožnily pozitivní rozvoj jejich vztahů, nebyla tato omezení nikdy předmětem soudní kontroly. První

rozhodnutí o omezení styku bylo vydáno až v červnu 2013, a to ještě formou předběžného opatření. Pomalý průběh dosud mělo i rozhodování o svěření do pěstounské péče. Je tedy zřejmé, že soudy ve věci jednaly zejména po roce 2011, když se odmítavé reakce dítěte vystupňovaly, nicméně nevynaložily nezbytnou péči v období, kdy se dcera ještě chtěla s otcem vídat.

Soud dospěl k závěru, že nedostatečná soudní kontrola nad Klokánkem a skutečnost, že se soudy zdráhaly vydat konečné rozhodnutí o právu na styk stěžovatele s dcerou, přispěly rozhodujícím způsobem ke ztrátě jakékoliv možnosti sloučení rodiny v případě stěžovatelů. Došlo tak k porušení článku 8 Úmluvy.

C. SPRAVEDLIVÉ ZADOSTIUČINĚNÍ

Stěžovatelé požadovali náhradu nemajetkové újmy ve výši 15 tis. eur. Soud rozhodl, že závěr o porušení Úmluvy poskytuje sám o sobě dostatečné zadostiučinění za nemajetkovou újmu, a stěžovateli přiznal toliko 1 tis. eur jako náhradu nákladů řízení před ním.

Rozsudek ze dne 2. října 2014 ve věci č. 97/11 – *Delta Pekárny a. s. proti České republice*

Senát páté sekce Soudu rozhodl čtyřmi hlasy proti třem, že bylo porušeno právo stěžovatelské společnosti na respektování obydlí a korespondence zaručené článkem 8 Úmluvy. Soud dále jednomyslně rozhodl, že ostatní vznesené námitky jsou nepřijatelné nebo není nutné je zkoumat. Soud stěžovatelské společnosti přiznal 5 tis. eur jako náhradu účelně vynaložených nákladů řízení.

I. Skutkové okolnosti

V listopadu 2003 zahájil Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (‚Úřad') správní řízení ve věci možného porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže, a to na základě podezření z jednání ve vzájemné shodě mezi stěžovatelskou společností a dalšími dvěma společnostmi při určování prodejních cen pekárenských výrobků. Téhož dne provedl Úřad místní šetření v obchodních prostorách stěžovatelské společnosti. Šetření proběhlo za účasti tří pracovníků Úřadu a čtyř zástupců stěžovatelské společnosti. Pracovníci Úřadu požadovali zejména zpřístupnění elektronické korespondence zástupců společnosti, přičemž u některých e-mailů si odnesli kopie. Do části elektronické korespondence jim však zástupci společnosti neumožnili nahlédnout s tvrzením, že jde o e-maily soukromé povahy.

Úřad později uložil stěžovatelské společnosti pokutu za to, že mu neumožnila prošetřit veškeré elektronické údaje obchodní povahy nacházející se v jejích prostorách. Rozhodnutí o pokutě napadla stěžovatelská společnost neúspěšně všemi dostupnými opravnými prostředky.

Správní řízení ve věci samé, včetně soudního přezkumu rozhodnutí Úřadu, dosud probíhá.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelská společnost se dovolávala porušení práva neobviňovat sebe sama (článek 6 Úmluvy), práva na respektování obydlí a korespondence (článek 8), práva na účinný prostředek nápravy (článek 13), zákazu diskriminace (článek 14) a práva pokojně užívat majetek (článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě).

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Soud se předně zabýval přijatelností této části stížnosti. Vláda poukázala jednak na skutečnost, že k elektronické korespondenci, která byla označena jako soukromá, nebyl pracovníkům Úřadu umožněn přístup, jednak na to, že stížnost k Soudu podali nikoli zaměstnanci, ale výlučně samotná společnost, která se nemůže dovolávat soukromého života nebo korespondence. Soud však konstatoval, že zájem stěžovatelské společnosti na ochraně soukromého života a korespondence jejích zaměstnanců podle všeho nepředstavuje oddělenou námitku, ale spíše aspekt její rozsáhlejší námitky vznesené z hlediska článku 8 Úmluvy. Skutečnost, že žádný z těchto zaměstnanců nebyl účastníkem vnitrostátního řízení a ani nepodal stížnost k Soudu, nebrání Soudu v tom, aby tyto úvahy zohlednil při svém obecném posouzení odůvodněnosti stížnosti.

Soud poté přistoupil ke zkoumání odůvodněnosti námitky porušení článku 8 Úmluvy. Připomněl svou předchozí judikaturu, podle které pojem ‚obydlí' v tomto ustanovení může zahrnovat například pracovnu či kancelář příslušníka svobodného povolání nebo dokonce sídlo, pobočku či obchodní prostory společnosti; v takovém případě však může být právo zásahu smluvních států širší než ve vztahu k jiným obydlím. V projednávané věci není dle Soudu sporu o tom, že šetření provedené v obchodních prostorách stěžovatelské společnosti představuje zásah do jejího práva na respektování ‚obydlí' ve smyslu článku 8 Úmluvy, které zahrnuje rovněž její ‚korespondenci', ba dokonce v určité míře i soukromou korespondenci jejích zaměstnanců.

Soud dále konstatoval, že namítaný zásah byl ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy proveden v souladu se zákonem a sledoval jeden z legitimních cílů vyjmenovaných v tomto ustanovení, konkrétně zájem na hospodářském blahobytu země.

Poté se Soud zabýval otázkou, zda byl tento zásah pro dosažení uvedeného cíle ‚nezbytný v demokratické společnosti'. Poukázal na to, že sporné šetření Úřadu v prostorách stěžovatelské společnosti nebylo předmětem přechozího povolení soudu. Stěžovatelská společnost tvrdila, že za dostatečnou záruku lze považovat pouze předběžnou soudní kontrolu šetření Úřadu, protože jedině ta může předejít zásahům, které nesplňují podmínky druhého odstavce uvedeného ustanovení. Dle Soudu však lze nedostatek předběžného soudního souhlasu vyvážit soudní kontrolou zákonnosti a nezbytnosti šetření provedenou následně. Je nicméně nutné, aby tato kontrola byla účinná za konkrétních okolností projednávané věci, což v praxi znamená, že soud musí přezkoumat předmětné opatření a jeho provedení po skutkové i právní stránce, a pokud kvalifikuje daný postup jako nesprávný, musí mít dotčená osoba možnost dosáhnout odpovídající nápravy.

Soud se v této souvislosti předně zabýval možností zahájit řízení podle § 82 soudního řádu správního (žaloba proti nezákonnému zásahu správního orgánu) a uvedl, že ačkoliv se uvedený postup zdá být za takové situace nejvhodnějším mechanismem ochrany, za okolností projednávané věci by byla tato žaloba neúspěšná, a to buď z důvodu, že její podání bylo dle právní úpravy platné v relevantním období podmíněné trváním zásahu nebo hrozbou jeho opakování, nebo z důvodu, že zmíněná žaloba má ve smyslu judikatury českých správních soudů podpůrný charakter ve vztahu k žalobě podle § 65 s. ř. s. (žaloba proti rozhodnutí správního orgánu), a tudíž není možné podat žalobu proti nezákonnému zásahu podle § 82 s. ř. s., pokud se lze domáhat ochrany žalobou proti rozhodnutí podle § 65 s. ř. s.

Soud dále konstatoval, že v projednávané věci proběhla na základě § 65 s. ř. s. dvě řízení: řízení o porušení hmotněprávních pravidel hospodářské soutěže a řízení o pokutě uložené stěžovatelské společnosti za její počínání v průběhu šetření. Žádné z těchto dvou řízení se však dle Soudu přímo netýkalo řádného průběhu samotného šetření a neexistoval ani jiný prostředek nápravy, kterým by bylo možno průběh šetření napadnout. Třebaže zejména Nejvyšší správní soud se ve svém rozsudku soustředil na rozsah pravomocí, které zákon přiznává pracovníkům Úřadu v rámci šetření a na respektování těchto pravomocí v dané věci, tento ani další soudy se nezabývaly skutkovými okolnostmi, které Úřad k provedení šetření vedly. V důsledku toho nebyl výkon pravomoci Úřadu při posuzování vhodnosti, délky a rozsahu šetření předmětem soudního přezkumu. Z toho dále vyplývá, že stěžovatelská společnost by se ani nemohla domoci odpovídající nápravy za předpokladu, že by bylo šetření soudem označeno za nezákonné.

Soud vzal v úvahu, že sporné šetření proběhlo za přítomnosti zástupců stěžovatelské společnosti, že pracovníci Úřadu neměli oprávnění dokumenty zabavit a odnesli si pouze jejich kopie a že tito pracovníci byli vázáni mlčenlivostí. Přesto shledal, že za situace, kdy šetření nepodléhalo předchozímu povolení soudu, kdy tento nedostatek nebyl vyvážen ani účinnou následnou soudní kontrolou a kdy navíc chyběla právní úprava týkající se případného zničení získaných kopií, nelze tyto procesní záruky hodnotit jako dostatečné k tomu, aby zamezily riziku zneužití pravomoci ze strany Úřadu.

Za těchto okolností Soud uzavřel, že soudní kontrola *ex post facto,* tak jak proběhla v projednávané věci, neposkytovala stěžovatelské společnosti dostatek záruk proti svévoli, a zásah do jejích práv tedy nelze považovat za striktně přiměřený sledovanému legitimnímu cíli.

K porušení článku 8 Úmluvy tedy došlo.

B. K OSTATNÍM NÁMITKÁM

Stěžovatelská společnost dále namítala, že neměla k dispozici účinný prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy k uplatnění své námitky týkající se článku 8. Soud konstatoval, že s ohledem na to, co uvedl k článku 8 Úmluvy, není nutné zkoumat, zda došlo i k porušení článku 13.

Stěžovatelská společnost s odvoláním na čl. 6 odst. 1 Úmluvy namítala též porušení svého práva neobviňovat sebe sama. Tuto námitku Soud odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Společnost ji totiž vznesla na vnitrostátní úrovni poprvé až v rámci své ústavní stížnosti a ne již v řízení před nižšími soudy, což Ústavní soud označil za nepřípustně uplatněnou novotu a Soud se s jeho postojem ztotožnil.

Soud rovněž odmítl další část stížnosti, která se týkala zákazu diskriminace podle článku 14 Úmluvy. Stěžovatelská společnost tvrdila, že nepožívala stejné míry ochrany jako právnické a fyzické osoby při prohlídce prováděné v rámci trestního řízení, kterou vnitrostátní právo váže na předchozí povolení soudu. Dle Soudu je však tato námitka nepřijatelná pro nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy (pokud jde o domovní prohlídky prováděné u fyzických osob v rámci trestního řízení), resp. pro zjevnou neopodstatněnost (pokud jde o prohlídky jiných prostor a pozemků vykonávané v rámci trestního řízení, jelikož u těchto prohlídek se požadavek soudního povolení v českém právním řádu objevil až v roku 2010, a tudíž neexistoval v čase, kdy proběhlo napadené šetření).

Poslední námitkou se stěžovatelská společnost dovolávala porušení článku 1 Protokolu č. 1 v důsledku toho, že jí byla uložena pokuta za hájení svých základních práv. Soud konstatoval, že uložení pokuty bylo zásahem upraveným zákonem, který sledoval legitimní cíl ochrany hospodářství. Navíc vzhledem k tomu, že obrat společnosti byl mnohonásobně vyšší než uložená pokuta, nejednalo se o nepřiměřené břemeno a úhrada pokuty neměla na činnost společnosti vliv. Za těchto okolností byl dle Soudu splněn požadavek přiměřenosti zásadu, a proto je třeba tuto námitku odmítnout pro zjevnou neopodstatněnost.

C. SPRAVEDLIVÉ ZADOSTIUČINĚNÍ

Soud zamítl požadavek na přiznání náhrady škody, neboť neshledal příčinnou souvislost mezi zjištěným porušením a tvrzenou majetkovou škodou odpovídající výši pokuty, která byla stěžovatelské společnosti uložena z důvodu nedostatečné spolupráce jejích zaměstnanců s pracovníky Úřadu pověřenými provedením šetření. Soud nicméně stěžovatelské společnosti přiznal 5 tis. eur jako náhradu nákladů řízení.

Rozsudek ze dne 11. prosince 2014 ve věci č. 43643/10 – *Eva Hanzelková a Miroslav Hanzelka proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl pěti hlasy proti dvěma k závěru, že v důsledku výkonu předběžného opatření spočívajícího v nuceném návratu do porodnice, kterou pozdější stěžovatelé, matka s novorozencem, opustili krátce po porodu, došlo k porušení jejich práva na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Dále Soud shledal, že proti uvedenému zásahu ze strany státních orgánů neměli k dispozici účinný prostředek nápravy, a proto došlo také k porušení článku 13 Úmluvy. Stěžovatelům byla přiznána toliko náhrada nákladů řízení ve výši 3 tis. eur.

I. Skutkové okolnosti

První stěžovatelka porodila v říjnu 2007 v Nemocnici Hořovice syna, druhého stěžovatele. Jednalo se o porod bez komplikací a matka ani dítě neměli žádné zdravotní problémy. Několik hodin po porodu stěžovatelka se synem navzdory nesouhlasu lékařů opustila porodnici. Následně personál porodnice kontaktoval příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, který si od porodnice vyžádal lékařskou zprávu, podle níž vzhledem ke krátké době po narození je dítě, pakliže se ocitne mimo nemocniční péči, ohroženo na zdraví, eventuálně i na životě.

Na základě toho podal uvedený orgán k okresnímu soudu návrh na vydání předběžného opatření o předání dítěte do péče nemocnice, jemuž soud obratem vyhověl. V tentýž den, tedy stále v den narození dítěte, bylo předběžné opatření vykonáno a stěžovatelka byla spolu s dítětem převezena vozem rychlé záchranné služby za doprovodu policie zpět do nemocnice. Dítě nevykazovalo žádné zdravotní potíže. Stěžovatelé v nemocnici strávili další dva dny, aniž na nich byly vykonány jakékoliv zdravotní výkony, a posléze byli na základě negativního reverzu propuštěni domů.

Den po propuštění stěžovatelů z porodnice podal orgán sociálně-právní ochrany dětí návrh na zrušení předběžného opatření. Tomu prvoinstanční soud vyhověl s tím, že pominuly důvody, pro které bylo nařízeno, jelikož byl stěžovatel již propuštěn z nemocnice. Stěžovatelka podala proti předběžnému opatření odvolání, ve kterém tvrdila, že předmětným předběžným opatřením byla ve vztahu k ní a jejímu synovi porušena jejich práva na svobodu a respektování soukromého a rodinného života, a proto měla v úmyslu požadovat náhradu nemajetkové újmy podle zákona č. 82/1998 Sb. Příslušný krajský soud odmítl odvolání stěžovatelky jako bezpředmětné vzhledem k tomu, že bylo předběžné opatření již zrušeno. Následně stěžovatelé podali ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl zčásti jako nepřípustnou a zčásti jako zjevně neopodstatněnou, kromě jiného s tím, že nelze zrušit předběžné opatření, které neexistuje.

Stěžovatelka využila i linii řízení o náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb. Ministerstvo stěžovatelce v reakci na její žádost sdělilo, že je předčasná a je třeba vyčkat výsledku řízení o její ústavní stížnosti týkající se předmětného předběžného opatření. Obvodní soud pro Prahu 2 následnou žalobu stěžovatelky zamítl z důvodu promlčení nároku. *Obiter dictum* dodal, že i kdyby byla jeho úvaha o promlčení posouzena jako nesprávná, nic by to na výsledku dané věci nezměnilo, neboť předběžné opatření nebylo zrušeno pro nezákonnost, jak to vyžaduje ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., které je výrazem oprávnění státu stanovit meze své odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci. Odvolací soud tento rozsudek potvrdil. Ústavní stížnost stěžovatelky byla odmítnuta.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelé poukazovali na porušení článku 8 Úmluvy, tedy svého práva na respektování soukromého a rodinného života v důsledku nuceného návratu do nemocnice na základě předběžného opatření soudu. Kromě toho namítali, že proti tomuto zásahu neměli k dispozici účinný prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy.

a) K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy

Soud předně shledal, že rozhodnutí o umístění stěžovatele do nemocnice přes výslovný nesouhlas rodičů se dotýká jejich soukromého života, a spadá tak do působnosti článku 8 Úmluvy. Situace, kterou stěžovatelé napadali, také představovala zásah do jejich práva na respektování soukromého a rodinného života. Namítaný zásah státu byl nicméně v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíl ochrany zdraví a práv a svobod jiných, a to ve vztahu k druhému stěžovateli.

Zbývalo posoudit, zda je předmětné opatření přiměřené sledovanému legitimnímu cíli, resp. nezbytné v demokratické společnosti. Dle Soudu v případě natolik tvrdého opatření, jakým je okamžitý převoz novorozence do nemocnice proti vůli jeho matky, musí příslušné státní orgány předtím, než k tomuto kroku přistoupí, prokázat existenci skutečného a konkrétního nebezpečí hrozícího dítěti a pečlivě zkoumat, zda nelze zdraví dítěte ochránit prostřednictvím méně radikálních opatření.

V projednávané věci tyto podmínky dle Soudu splněny nebyly. Předběžné opatření okresního soudu je odůvodněno velmi stručně a pouze odkazuje na krátkou lékařskou zprávu, která nicméně neupřesňuje, v čem spočívá ohrožení zdraví dítěte. Z předběžného opatření tedy nevyplývá, že by se okresní soud snažil zjistit konkrétní okolnosti týkající se stěžovatelů, např. cestou lékařské prohlídky dítěte, ani to, že by se zabýval možností méně extrémního zásahu do jejich rodinného života. Okresní soud ani předem nezjistil názor rodičů. Soud se pozastavil také nad tím, že během výkonu předběžného opatření, konkrétně v okamžiku, kdy se do bydliště stěžovatelů dostavil soudní vykonavatel a sociální pracovnice v doprovodu policie a lékaře, který u dítěte nezjistil žádné problémy, nepřicházelo již pře-

hodnocení situace v úvahu. Za této situace nelze dle Soudu namítaný postup státu považovat za nezbytný pro dosažení sledovaného legitimního cíle. Proto shledal porušení článku 8 Úmluvy.

b) K tvrzenému porušení článku 13 Úmluvy

Jelikož stěžovatelé neměli na vnitrostátní úrovni k dispozici žádný účinný prostředek nápravy, kterým by mohli uplatnit své námitky porušení Úmluvy, Soud dospěl k závěru, že došlo k porušení článku 13 Úmluvy. V této souvislosti odkázal na své závěry na poli přijatelnosti stížnosti, dle kterých při zohlednění konkrétních okolností případu nelze za takový prostředek nápravy považovat žalobu na ochranu osobnosti, návrh na zrušení předběžného opatření ani řízení o náhradě škody podle zákona č. 82/1998 Sb. K posledně zmíněnému mimo jiné uvedl, že i kdyby byla žaloba na náhradu nemajetkové újmy podána ve lhůtě, neměla by šanci na úspěch. Vnitrostátní soudy totiž konstatovaly, že nehledě na otázku promlčení by žalobě nebylo možné vyhovět, protože předběžné opatření nebylo zrušeno pro nezákonnost, jak to vyžaduje zákon č. 82/1998 Sb.

C. SPRAVEDLIVÉ ZADOSTIUČINĚNÍ

Soud zamítl požadavek na přiznání nemajetková újmy, neboť shledal, že za konkrétních okolností případu postačuje k nápravě nemajetkové újmy, kterou stěžovatelé utrpěli, jím konstatované porušení Úmluvy. Stěžovatelům byla proto přiznána toliko náhrada nákladů řízení ve výši 3 tis. eur.

III. Oddělené stanovisko

Soudci Zupančič a Yudkivská k rozsudku připojili své nesouhlasné stanovisko. Byli toho názoru, že podstata rozsudku tkví v odborných lékařských úvahách, k nimž není Soud kvalifikován, a poukázali na odborné stanovisko Ministerstva zdravotnictví, které vypočítává neočekávané zdravotní komplikace, jež mohou nastat během prvních 72 hodin po porodu. Nesdíleli závěr, že bylo možné použít šetrnější opatření, než ke kterým se vnitrostátní orgány uchýlily, jelikož kupříkladu dílčí prohlídka lékařem by nebyla dostačující k úplnému vyloučení rizik, k nimž by mohlo během prvních 72 hodin dojít. Dále mimo jiné uvedli, že žena, pouze na základě toho, že je matkou novorozeného dítěte, nemá automaticky právo ohrozit zdraví novorozence.

Rozsudku ze dne 11. prosince 2014 ve věci č. 22909/10 – *Zdeněk Hromádka a Anna Valerie Hromádková proti Rusku*

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že ruské orgány v rozporu s článkem 8 Úmluvy od roku 2011 neučinily veškerá opatření, která od nich bylo možno rozumně očekávat, aby stěžovatelům umožnily udržovat a rozvíjet společný rodinný život. Současně konstatoval, že Rusko v rozhodné době nemělo nezbytnou právní úpravu zajišťující neprodlenou reakci na mezinárodní únos dítěte. Soud také rozhodl, že s ohledem na nejlepší zájem dítěte nepředstavovalo rozhodnutí ruských soudů neuznat rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 z června 2011, jímž byla nezletilá svěřena do péče stěžovatele, porušení článku 8 Úmluvy. Soud stěžovateli přiznal spravedlivé zadostiučinění ve výši necelých 16 tis. eur.

I. Skutkové okolnosti

Stížnost podal k Soudu proti Rusku český občan Zdeněk Hromádka jménem svým a jménem své dcery Anny Valerie Hromádkové.

V roce 2005 se z manželství stěžovatele a ruské občanky narodila dcera, druhá stěžovatelka. V roce 2007 bylo v České republice zahájeno rozvodové řízení a řízení o úpravě poměrů nezletilé. Stěžovatel veden obavou o neoprávněné přemístění dcery do Ruska její matkou opakovaně, avšak neúspěšně žádal Obvodní soud pro Prahu 4, aby předběžným opatřením zakázal vycestování nezletilé. V dubnu 2008 matka bez vědomí stěžovatele odvezla dceru do Ruska, kde pro ni záhy získala ruské občanství. Matka s dcerou se z Ruska nevrátily.

Předběžným opatřením vydaným bezprostředně po odjezdu matky a nezletilé do Ruska byla nezletilá svěřena do péče stěžovatele a současně byl vydán zákaz vycestování matky s nezletilou. V červnu 2011 byla nezletilá rozsudkem obvodního soudu svěřena do péče stěžovatele. Rozsudek nabyl právní moci v únoru 2012; dosud nebyl vykonán.

Stěžovatel vedl v Rusku řízení o uznání a výkon rozsudku českého soudu z června 2011, kterým byla dcera svěřena do jeho péče. Jeho návrh byl zamítnut s poukazem na smlouvu mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a ruský občanský soudní řád s odůvodněním, že matka nebyla na ústní jednání před obvodním soudem řádně předvolána, jelikož byla o jednání telefonicky informována konzulem, což ruské právo nepřipouští. Žádosti o doručení předvolání prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti Ruské federace zůstaly bez odezvy.

Stěžovatel dceru zpočátku vídával v Rusku. Od vydání rozsudku obvodního soudu v červnu 2011 se však matka s dcerou skrývají.

V červnu 2012, bezprostředně po vydání souhlasu České republiky s přistoupením Ruska k Haagské úmluvě o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980, podal stěžovatel podle článku 21 této úmluvy návrh na zajištění účinného vykonávání práva styku s dcerou. Ruským orgánům se však nepodařilo matku s nezletilou vypátrat.

Stěžovatel se obracel na různé ruské a české orgány. Jeho záležitost byla předmětem řady mezistátních jednání, včetně jednání na úrovni předsedů vlád. Uvedené aktivity však nepřinesly žádný praktický výsledek.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

V řízení před Soudem Česká republika využila svého práva intervenovat podle čl. 36 odst. 1 Úmluvy.

Stěžovatelé poukazovali na porušení článku 8 Úmluvy, tedy svého práva na respektování rodinného života.

A. K PŘIJATELNOSTI

Soud zamítl námitku ruské vlády o neslučitelnosti stížnosti podané jménem nezletilé s Úmluvou *ratione personae*, když podotkl, že ve věcech týkajících se sporů mezi rodiči je hájení zájmů dítěte svěřeno tomu rodiči, který je oprávněn mít dítě ve své péči. Nezletilá sice žije od dubna 2008 s matkou v Rusku, nicméně v červnu 2011 byla svěřena do péče stěžovatele, který byl tudíž oprávněn jednat jménem své dcery.

B. K ODŮVODNĚNOSTI

Soud konstatoval, že nezletilá byla přemístěna do Ruska bez vědomí stěžovatele a od května 2011 s ní stěžovatel není v kontaktu.

Soud připustil, že Ruská federace přistoupila k Haagské úmluvě až v říjnu 2011 a České republika vyslovila s jejím přistoupením souhlas teprve v červnu 2012, přičemž obdobné případy, kdy je dítě s obvyklým bydlištěm v určitém státě jedním z rodičů přemístěno do jiného státu, jsou obvykle zkoumány z pohledu této úmluvy. Rusko je však vázáno článkem 8 Úmluvy, z něhož mu vyplývají pozitivní povinnosti. Proto Soud také dospěl k závěru, že pro účely přezkumu projednávané věci došlo k protiprávnímu přemístění nezletilé. Ruské orgány byly tudíž podle článku 8 Úmluvy povinny podniknout kroky k tomu, aby stěžovateli umožnily opětovné shledání s dcerou.

Dále Soud ve světle pozitivních povinností Ruska analyzoval tři aspekty projednávané věci.

Předně, předběžné opatření z dubna 2008, kterým byla dcera prozatímně svěřena do péče stěžovatele, nebylo vzhledem ke své předběžné povaze v Rusku vykonatelné. Stěžovatel neměl v mezidobí, tj. do vydání rozsudku ve věci samé, ani možnost nechat o úpravě styku s dcerou rozhodnout ruský soud. Právní úprava v Rusku tudíž neumožňovala neprodleně reagovat na mezinárodní únos dítěte a

nedošlo k rozvíjení rodinného života stěžovatele a jeho dcery. Rusko tak nesplnilo svůj pozitivní závazek podle článku 8 Úmluvy.

Dále, pokud jde o rozsudek obvodního soudu z června 2011, kterým byla dcera pravomocně svěřena do péče stěžovatele, a návrh stěžovatele podaný k ruskému soudu o uznání a výkon tohoto rozsudku, Soud vyšel z toho, že stěžovatel sám připustil, že by výkon rozsudku po tak dlouhé době – poměřováno životem dítěte – mohl mít na jeho dceru škodlivý vliv a nebyl by v jejím nejlepším zájmu. Podotkl, že změna významných okolností, nebyla-li způsobena událostmi přičitatelnými státu, může výjimečně odůvodnit nevykonání pravomocného rozsudku o svěření dítěte do péče. Rozhodnutí, jímž byl návrh na uznání a výkon rozsudku zamítnut, tak nebylo v rozporu s článkem 8 Úmluvy.

Nakonec zbylo posoudit, zda po vydání rozsudku obvodního soudu učinily ruské orgány veškerá opatření, aby splnily své pozitivní závazky. Projevily určitou liknavost při zjišťování místa pobytu matky s dcerou. Ve výsledku zůstal návrh stěžovatele na zabezpečení účinného výkonu práva na styk s dcerou z června 2012, založený na článku 21 Haagské úmluvy, bez odpovědi. Soud dospěl k závěru, že ruské orgány nepřijaly veškerá opatření, která od nich bylo možno přiměřeně očekávat, aby stěžovatelům umožnily udržovat a rozvíjet společný rodinný život, což mělo za následek přerušení citových vazeb mezi stěžovatelem a nezletilou, a tedy i porušení jejich práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

C. SPRAVEDLIVÉ ZADOSTIUČINĚNÍ

Soud dospěl k závěru, že oba stěžovatelé v důsledku svého odloučení nepochybně silně trpěli a nadále trpí. Stěžovateli jako zadostiučinění za veškerou nemajetkovou újmu přiznal částku 12 500 eur a z titulu náhrady nákladů řízení dalších 3 375 eur.

Soud dále rozhodl, že ‚[ruská] vláda musí neprodleně přijmout veškerá vhodná opatření k tomu, aby zajistila respektování rodinného života stěžovatelů při náležitém zohlednění nejlepšího zájmu dítěte‘.

PŘÍLOHA Č. 2:
ANOTACE ZAMÍTAVÝCH ROZSUDKŮ NEBO ODMÍTAVÝCH ROZHODNUTÍ

Podobně jako v příloze č. 1 v této příloze podán chronologický přehled, tentokrát těch rozsudků a rozhodnutí Soudu, které neskončily konstatováním porušení Úmluvy ze strany České republiky. Analytický přístup k těmto judikátům byl použit v oddílu 1.1.2. této zprávy.

PŘEHLED ANOTOVANÝCH JUDIKÁTŮ
Rozhodnutí ze dne 4. února 2014 ve věci *Svoboda a ostatní proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 13. května 2014 ve věci *Příplata proti Rumunsku*
Rozhodnutí ze dne 17. června 2014 ve věci *Sabadosh proti České republice*
Rozsudek ze dne 4. září 2014 ve věci *Drenk proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 9. září 2014 ve věci *Hladký proti České republice*
Rozsudek ze dne 6. listopadu 2014 ve věci *Dvořáček proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 25. listopadu 2014 ve věci *Zelenka proti České republice*
Rozsudek ze dne 11. prosince 2014 ve věcech *Dubská a Krejzová proti České republice*

Rozhodnutí ze dne 4. února 2014 ve věci č. 43442/11 – *Robin Svoboda, Aleš Najman a Tomáš Machálek proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stížnost vznesená na poli článků 3, 5 a 13 Úmluvy v souvislosti se zásahem policistů vůči stěžovatelům je nepřijatelná částečně pro zjevnou neopodstatněnost a částečně pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé, tři muži ve věku 26 až 40 let, byli dne 10. srpna 2010 v ranních hodinách v Uherském Brodě zadrženi příslušníky policie, kteří byli na místo přivoláni prostřednictvím tísňového volání pana M., který viděl z okna svého bytu tři muže, jak naskakují na projíždějící auta (jeden muž měl být dokonce autem zasažen). Ještě předtím došlo přitom v místních prodejně potravin k verbálnímu incidentu mezi stěžovateli a prodavačkami. Stěžovatelé, byť přiznali, že byli pod vlivem alkoholu, tvrdili, že na parkovišti nedaleko od prodejny pouze diskutovali. Podle jejich tvrzení byl první stěžovatel jedním z policistů fyzicky napaden a poté byli všichni stěžovatelé spoutáni a předvedeni na policejní stanici, kde byli ze strany policistů po dobu čtyř hodin drženi, biti, vystaveni verbálním útokům a nakonec převezeni do záchytné protialkoholní stanice nemocnice v Kroměříži. Zde měla být druhému stěžovateli proti jeho vůli odebrána krev a při tom vykloubeno pravé rameno. Ze záchytné stanice byli stěžovatelé propuštěni v pozdních hodinách téhož dne.

Stěžovatelé se po incidentu nejdříve obrátili na Okresní státní zastupitelství v Uherském Hradišti, odkud byli odkázáni na příslušné oddělení policie v Uherském Hradišti, kam se nakonec dne 25. srpna 2010 dostavili a byli zde vyslechnuti. O případu byla následně informována tehdejší Inspekce Policie České republiky (dále jen ‚Inspekce'), ta se však případem odmítla zabývat a věc byla vyřízena orgánem vnitřní kontroly policie. Ten dne 4. října 2010 případ odložil, s čímž stěžovatelé nesouhlasili, jejich trestní oznámení podané přímo k Inspekci i následná stížnost k příslušnému státnímu zastupitelství však byly neúspěšné. Stěžovatelé se následně obrátili na Ústavní soud, který jejich ústavní stížnost v lednu 2012 odmítl.

Žalobou podanou k Obvodnímu soudu pro Prahu 7 podle zákona č. 82/1998 Sb. se stěžovatelé na Ministerstvu vnitra domáhají finančního odškodnění a omluvy za zásah do jejich osobnostních práv. Obvodní soud jejich žalobu v rozsahu požadavků na náhradu škody zamítl rozsudkem ze dne 14. června 2012 a Městský soud v Praze prvostupňový rozsudek potvrdil dne 26. dubna 2013. V srpnu 2013 se stěžovatelé s dovoláním obrátili na Nejvyšší soud.

V rámci řízení před Soudem předložili stěžovatelé jednak lékařskou zprávu ze dne 20. srpna 2010, podle které se první stěžovatel dne 13. srpna 2010 dostavil k lékaři a o týden později mu byla rentgenologicky zjištěna zlomenina žebra, jednak lékařskou zprávu ze dne 11. srpna 2010, podle které měl druhý stěžovatel vykloubené rameno, a nakonec záznamy o čtyřech lékařských prohlídkách, ke kterým se v období od 11. srpna do 16. listopadu 2010 dostavil třetí stěžovatel a v rámci kterých byla dotyčnému zjištěna různá lehčí zranění.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelé před Soudem zejména namítali, že byli ze strany policistů vystaveni špatnému zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy, přičemž následné vyšetřování nebylo účinné a nezávislé. V souvislosti s tvrzenou neexistencí prostředku nápravy, prostřednictvím kterého by příslušné námitky mohli uplatnit na vnitrostátní úrovni, namítali dále také porušení článku 13 Úmluvy a ve vztahu k jejich zajištění na policejní služebně, poutání a následnému převozu na záchytnou stanici rovněž porušení článku 5 Úmluvy.

V hmotněprávní rovině námitky na poli článku 3 Úmluvy Soud nejprve konstatoval, že mezi účastníky řízení před Soudem existovaly zejména rozpory ohledně rozsahu a původu jednotlivých zranění stěžovatelů. Soud v této souvislosti podotknul, že skutková tvrzení stěžovatelů narážejí na výpovědi množství policistů či zdravotnických pracovníků, kteří byli incidentu v jeho různých fázích přítomni. Při podrobnějším rozboru jednotlivých namítaných zranění Soud následně konstatoval, že první stěžovatel byl v průběhu zajištění dvakrát lékařsky vyšetřen (jednou přímo na policejním oddělení a jednou na záchytné stanici), přičemž ani jednou žádná zranění nebyla zjištěna a stěžovatel sám nepoukazoval na jakékoli potíže. Zatímco v řízení před Soudem první stěžovatel nevysvětlil, z jakého důvodu se nechal vyšetřit poprvé až tři dny po incidentu, na základě rentgenologického nálezu vyhotoveného o týden později podle Soudu nebylo možné konstatovat, že zlomenina žebra měla původ v jednání policistů. Druhý stěžovatel se sice nechal ošetřit hned následujícího dne, nicméně jeho tvrzení o tom, že k vykloubení ramene došlo při odběru krve na záchytné stanici, bylo zpochybněno zjištěními dvou lékařů, podle kterých stěžovatel uváděl bolesti v rameni již před odebráním krve. Tvrzení o tom, že vyjádření lékařů byla zfalšována, Soud označil za nepodložená, přičemž současně poukázal na výpovědi sester přítomných u odběru krve, které uvedly, že ke zranění stěžovatele při daném úkonu nedošlo. Ohledně namítaných zranění třetího stěžovatele Soud konstatoval, že v rozporu s tvrzením stěžovatele, že již den po incidentu navštívil lékaře, který konstatoval množství hematomů a vystavil stěžovateli potvrzení o pracovní neschopnosti, z lékařské zprávy ze dne 11. srpna 2010 nic takového nevyplývá. Naopak, podle této zprávy uváděl stěžovatel toliko bolesti zad, rukou a hlavy. Pohmožděniny konstatoval lékař až ve zprávě ze dne 13. srpna 2010 a existence dalších hematomů vyplývá až ze zprávy vyhotovené dne 26. srpna 2010. Podle Soudu tak nebylo z přiložených zpráv zřejmé, k jakému datu ke vzniku těchto později zjištěných zranění došlo. Za daných okolností proto nebylo přesvědčivě prokázáno, že stěžovatelé byli zraněni v průběhu jejich zajištění policií. Příslušnou část stížnosti proto prohlásil za zjevně neopodstatněnou.

V procesní rovině daného ustanovení Úmluvy Soud připomněl, že povinnost provést ‚veřejné a účinné vyšetřování' vzniká v okamžiku, kdy určitá osoba předloží státním orgánům ‚hájitelné tvrzení' o tom, že byla ze strany policie vystavena zacházení zakázanému článkem 3 Úmluvy (*Slimani proti Francii*, č. 57671/00, rozsudek ze dne 27. července 2004, § 31). S odkazem na své závěry na poli uvedeného ustanovení v jeho hmotněprávní části Soud uzavřel, že příslušná povinnost státním orgánům v projednávané věci nevznikla, a proto je tato část stížnosti zjevně neopodstatněná. Ke stejnému závěru Soud v dané souvislosti následně dospěl i ve vztahu k námitce stěžovatelů na poli článku 13 Úmluvy.

Ohledně námitky vznesené na poli článku 5 Úmluvy Soud nepovažoval za nutné zjišťovat, zda měli stěžovatelé po dobu jejich omezení na svobodě k dispozici prostředek nápravy vedoucí k jejich propuštění, neboť byli zajištěni pouze po dobu několika hodin, a v dané situaci tudíž postačovalo, aby disponovali toliko prostředkem nápravy vedoucímu k případné peněžité náhradě nemajetkové újmy (*Ťupa proti České republice*, č. 39822/05, rozsudek ze dne 26. května 2011, § 38–39). Stěžovatelé využili postupu podle zákona č. 82/1998 Sb., přičemž řízení nyní probíhá před Nejvyšším soudem. Nelze přitom *a priori* vyloučit, že daný prostředek nápravy je účinný. Tuto námitku proto Soud prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Rozhodnutí ze dne 13. května 2014 ve věci č. 42941/05 – *František Příplata proti Rumunsku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně prohlásil stížnost na porušení článku 6 odst. 1, 2 a 3 Úmluvy v souvislosti trestním řízením vedeným proti stěžovateli v Rumunsku za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

I. Okolnosti případu

Stěžovatel, občan České republiky, se v roce 1998 podílel na zprostředkování privatizace rumunské obchodní společnosti. Přechod podniku pod kontrolu nového vlastníka provázely značné protesty tamní odborové organizace, která před soudy zpochybňovala platnost privatizační smlouvy a organizovala stávky. Počátkem září 2000 byl zavražděn předák odborové organizace a nedlouho poté policie v souvislosti s vraždou zadržela stěžovatele. Ten byl následně vzat do vazby a v listopadu 2000 spolu s dalšími osobami obžalován z trestných činů podvodu proti státnímu majetku, spolčování za účelem spáchání trestného činu a podněcování k vraždě.

K žádosti stěžovatele a českého velvyslanectví poukazující na politické tlaky, které případ provázely, došlo ke změně místní příslušnosti soudu. Trestní řízení opakovaně provázely obtíže se zajištěním tlumočníka. Rumunský předseda vlády v rámci vystoupení na jedné z demonstrací zaměstnanců dotčeného podniku veřejně kritizoval rozhodnutí soudu o propuštění stěžovatele z vazby, v návaznosti na což příslušný okresní soud z podnětu nejvyššího státního zástupce výkon tohoto rozhodnutí odložil. Rumunské ministerstvo spravedlnosti se později neúspěšně domáhalo další změny místní příslušnosti soudu.

Stěžovatel byl z vazby nakonec propuštěn. Rozsudkem okresního soudu byl v listopadu 2002 uznán vinným z trestných činů spolčování za účelem spáchání trestného činu a podněcování k ublížení na zdraví s následkem smrti. Proti rozsudku se odvolal, ale nejvyšší soud v červnu 2005 stěžovatele uznal vinným navíc také z trestného činu podvodu proti státnímu majetku a uložil stěžovateli mj. trest odnětí svobody v délce osmi let.

Ještě před nástupem k výkonu trestu stěžovatel v červenci 2005 uprchl do České republiky. V září 2009 rozhodl Krajský soud v Brně o neuznání odsuzujícího rumunského rozsudku s odůvodněním, že trestní řízení nesplňovalo záruky spravedlivého procesu z důvodu nezajištění bezplatné asistence tlumočníka stěžovateli.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel před Soudem namítal porušení svého práva na spravedlivý proces v několika aspektech. Zpochybňoval nestrannost a nezávislost soudců rozhodujících v jeho věci (čl. 6 odst. 1 Úmluvy) a kritizoval nevyhovění jeho návrhům na výslech dalších svědků [čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy], skutečnost, že mu nebyl po celou dobu trestního řízení zajištěn bezplatně tlumočník [čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy], a nakonec – v souvislosti s výroky předsedy vlády – rovněž porušení zásady presumpce neviny (čl. 6 odst. 2 Úmluvy).

Česká republika v řízení vystupovala jako vedlejší účastník. Upozorňovala na problematické aspekty trestního řízení vedeného proti stěžovateli a vyslovila názor, že nebylo důvodu pochybovat o správnosti rozhodnutí Krajského soudu v Brně o neuznání rozhodnutí rumunského nejvyššího soudu.

K námitce týkající se pochybností o nestrannosti a nezávislosti soudců Soud připomněl, že nezávislost ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy je třeba posoudit ze subjektivního a objektivního hlediska. Jelikož subjektivní zaujatost některého ze soudců stěžovatel ani nenamítal, bylo třeba posoudit, zda bylo možné zpochybnit nestrannost soudců nezávisle na jejich chování, na základě jiných ověřitelných skutečností. Soud připustil, že případ doprovázela vášnivá a napjatá atmosféra spojená s převodem rumunského podniku do rukou zahraničního investora, s hromadným propouštěním zaměstnanců a podezřením, že vražda předáka odborářů s převodem podniku souvisela. V tomto ohledu mohly být veřejné prohlášení předsedy vlády a snaha ministerstva spravedlnosti o změnu místní příslušnosti soudu chápány jako zásah do nezávislosti soudní moci. Ze spisu však nevyplývají jakékoli náznaky toho, že by soudci, kteří jsou výhradně profesionály, byli předmětnými výroky jakkoli ovlivněni. Od uvedených událostí, které se odehrály v rámci řízení před soudem prvního stupně, navíc uplynuly více než čtyři roky, než nejvyšší soud vydal konečné rozhodnutí ve věci. Předmětnou námitku proto Soud označil za zjevně neopodstatněnou.

K otázce výslechu svědků Soud připomněl, že přípustnost a posouzení důkazů má být předmětem vnitrostátní právní úpravy a posouzení soudů, které v daném ohledu požívají širokého prostoru pro uvážení. V projednávané věci měl stěžovatel vždy dostatečnou možnost důkazy v rámci řízení před soudy navrhovat, a pokud nebylo některému z jeho návrhů vyhověno, soudy svá rozhodnutí vždy řádně odůvodnily. I tato námitka byla proto podle Soudu zjevně neopodstatněná.

K závazku zajistit tlumočníka, vyplývajícímu z čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy, Soud podotknul, že dané ustanovení nevyžaduje, aby byly překládány veškeré důkazy a listiny. Je však třeba zajistit, aby obviněný porozuměl obvinění, kterému čelí, a mohl se mu účinně bránit. V projednávané věci disponoval stěžovatel průběžně dvěma až třemi tlumočníky a mohl se radit se svými právními zástupci. Jeho žádosti o změnu tlumočníka bylo vyhověno a nejvyšší soud se nakonec námitkou stěžovatele na nedostatečné zajištění tlumočení v průběhu řízení důkladně zabýval. Nelze tedy říci, že by stěžovatel v kterémkoli stádiu nebyl v nezbytné míře seznámen s podstatou a právní kvalifikací trestního obvinění či že by se nemohl účinně bránit. Veškerá jednání, u kterých nemohl být tlumočník přítomen, byla odložena a žádné jednání se neuskutečnilo bez tlumočníka. Příslušná námitka byla proto podle Soudu zjevně neopodstatněná.

Ohledně námitky týkající se zásady presumpce neviny Soud připomněl, že k porušení této zásady může dojít v souvislosti s výroky státních orgánů, ze kterých vyplývá, že obviněný určitý trestný čin spáchal, aniž dosud bylo o jeho vině konečným způsobem rozhodnuto. Výroky předsedy vlády na setkání se zaměstnanci dotčeného podniku však souvisely toliko s otázkou trvání vazby stěžovatele a nevyplývalo z nich vlastní přesvědčení autora výroků o vině stěžovatele. Spis ostatně neobsahuje žádné náznaky toho, že by se soudy nechaly jakkoli prohlášením předsedy vlády ovlivnit. K porušení zásady presumpce neviny nedošlo. I tuto námitku proto Soud prohlásil za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí ze dne 17. června 2014 ve věci č. 76192/13 – *Lyubomyr Sabadosh proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stížnost, ve které stěžovatel namítal, že by v případě vydání na Ukrajinu došlo k porušení článků 3, 6 a 8 Úmluvy, je nepřijatelná pro ztrátu postavení oběti.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel, ukrajinský občan, pobývá na území České republiky od roku 1995 a držitelem povolení k trvalému pobytu je od roku 2005. V roce 2010 se oženil s českou státní občankou, s níž má dvoule-

tou dceru (též občanku České republiky). V České republice žije společně i se svými dvěma dalšími nezletilými dcerami z prvního manželství, jež mají ukrajinské občanství a plně se integrovaly do české společnosti. Stěžovatel uvedl, že v České republice žijí i další členové jeho rodiny.

Na základě žádosti Generální prokuratury Ukrajiny z července 2010 bylo zahájeno řízení o vyslovení přípustnosti vydání stěžovatele k trestnímu stíhání na Ukrajinu pro trestný čin obchodování s lidmi. V rámci extradičního řízení Krajský soud v Ústí nad Labem v prosinci 2012 rozhodl o nepřípustnosti vydání stěžovatele pro důvodnou obavu, že by trestní řízení v dožadujícím státě neodpovídalo zásadám článku 3 a 6 Úmluvy. V březnu 2013 Vrchní soud v Praze naopak vyslovil, že vydání přípustné je, a to mimo jiné s ohledem na poskytnuté diplomatické záruky. Ústavní stížnost stěžovatele byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. V dubnu 2014 však ministryně spravedlnosti rozhodla o nepovolení vydání stěžovatele k trestnímu stíhání na Ukrajinu podle § 399 odst. 2 trestního řádu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Pokud jde o článek 3 Úmluvy, stěžovatel před Soudem namítal, že by byl v případě vydání vystaven špatnému zacházení zejména díky neuspokojivým podmínkám v ukrajinských věznicích. Ve vztahu k článku 6 poukazoval na hrozící porušení záruk spravedlivého trestního procesu na Ukrajině. V neposlední řadě namítal, že jeho vydáním by došlo k porušení práva na respektování jeho rodinného a soukromého života dle článku 8 Úmluvy, přičemž poukazoval na pevné rodinné vazby, které má v České republice. Soud stížnost oznámil vládě v prosinci 2013 s tím, aby se vyjádřila výhradně k namítanému porušení článku 8 Úmluvy.

Vláda mimo jiné argumentovala tím, že vzhledem k přijetí rozhodnutí o nepovolení vydání již dále nelze stěžovatele považovat za oběť namítaného porušení Úmluvy.

Soud připomněl, že výraz ‚oběť' ve smyslu článku 34 Úmluvy označuje osobu, jež je přímo dotčena jednáním nebo opomenutím, které představuje namítané porušení Úmluvy, nebo jí musí hrozit, že jím bude dotčena. Není proto možné tvrdit, že určitá osoba je ‚obětí' opatření, které je trvale nebo dočasně zbaveno veškerých právních účinků. V případech, kdy stěžovatel čelil vyhoštění nebo vydání, Soud opakovaně rozhodl, že stěžovatel o sobě nemůže tvrdit, že je ‚obětí' opatření, jež není vykonatelné. Stejný právní názor zaujal i v případech, kdy byl výkon rozhodnutí o vyhoštění nebo vydání odložen na neurčito nebo jinak zbaven právních účinků a kdy rozhodnutí příslušných orgánů o provedení deportace bylo možno napadnout u příslušných soudů (viz *Sisojeva a ostatní proti Lotyšsku*, č. 60654/00, rozsudek velkého senátu o vyškrtnutí stížnosti ze dne 15. ledna 2007, § 92-93).

K projednávané věci Soud uvedl, že rozhodnutí ministryně spravedlnosti o nepovolení vydání z dubna 2014 je překážkou pro vydání stěžovatele na Ukrajinu. Podotkl, že stěžovatel disponuje povolením k trvalému pobytu, což mu umožňuje setrvat na území České republiky. Uzavřel, že za současného stavu věcí stěžovatel nečelí reálnému a bezprostřednímu nebezpečí vydání. Proto nelze tvrdit, že by byl nadále v postavení oběti namítaných porušení článků 3, 6 a 8 Úmluvy (viz *mutatis mutandis*, *I. M. proti Francii*, č. 9152/09, rozsudek ze dne 2. února 2012, § 95; *Budrevich proti České republice,* č. 65303/10, rozsudek ze dne 17. října 3013, § 70).

Soud tedy v souladu s námitkou vlády prohlásil stížnost za nepřijatelnou pro ztrátu postavení oběti.

Rozsudek ze dne 4. září 2014 ve věci č. 1071/12 – *Christoph Drenk proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že v souvislosti s omezením stěžovatelova práva na styk se synem a následným postupem státních orgánů při zajištění tohoto styku nedošlo k porušení práva stěžovatele na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Ostatní námitky týkající se mimo jiné přiměřenosti délky řízení Soud odmítl.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2004 se stěžovateli narodil syn. Soužití s matkou dítěte se ovšem krátce na to rozpadlo. V prosinci 2005 podala matka návrh na zahájení řízení ve věci péče o nezletilého. Rozsudkem

z března 2010 jí byl nezletilý svěřen do péče a stěžovateli bylo přiznáno právo na styk za současného uložení vyživovací povinnosti.

Stěžovatel se proti rozsudku soudu prvního stupně odvolal. Řízení se prodloužilo i přenesením příslušnosti, které se stalo předmětem sporu, z důvodu změny bydliště nezletilého a jeho matky. Stěžovatel se později v téže věci neúspěšně obrátil na Ústavní soud.

V průběhu řízení byl styk stěžovatele se synem upraven několika předběžnými opatřeními. Vzhledem ke konfliktům mezi stěžovatelem a matkou dítěte soudy v určitých fázích řízení přistoupily k asistovanému styku ve specializovaném zařízení. Samotný styk stěžovatele se synem však neprobíhal bez problémů, zprávy ze zařízení vypovídaly o občasném nevhodném chování stěžovatele, které u nezletilého vzbuzovalo negativní postoj; k jednomu ze styků se stěžovatel dostavil v doprovodu novinářů a s televizním štábem.

Nezletilý začal styk se stěžovatelem postupně odmítat, v dubnu 2011 se u něho projevily zdravotní problémy. Dle výsledků lékařských vyšetření kontakt se stěžovatelem narušoval psychickou stabilitu nezletilého a ohrožoval jeho vývoj.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel na poli článku 8 Úmluvy namítal, že soudy omezily jeho právo na styk se synem nadměrně a že soudy ani orgán sociálně-právní ochrany dětí nepřijaly dostatečná opatření, aby výkon stěžovatelova práva na styk umožnily. Na poli článku 6 Úmluvy stěžovatel namítal, že řízení nebylo spravedlivé a trvalo nepřiměřeně dlouho.

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Soud dospěl k závěru, že stěžovatel nevyčerpal účinné vnitrostátní prostředky nápravy, jak ukládá čl. 35 odst. 1 Úmluvy. Vláda Soudu předložila informace o vnitrostátní judikatuře týkající se kompenzačního prostředku nápravy v podobě možnosti žádat o odškodnění za nesprávný úřední postup podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, i preventivního prostředku nápravy spočívajícího v podání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění účinném od 1. července 2009, a to s důrazem na specifický kontext rodičovských sporů o poměry nezletilých dětí.

Soud již dříve v obecné rovině rozhodl, že stěžovatelé, kteří se na něj hodlají obrátit s námitkou nepřiměřené délky řízení před českými soudy, jsou povinni vyčerpat postup podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci. Nyní konstatoval, že tento postup představuje účinný prostředek nápravy i ve specifickém případě sporů týkajících se práva na respektování rodinného života. Uvedl, že uvedený postup vyhovuje kritériím přísnějšího testu účinnosti, který je třeba v této oblasti uplatnit, protože v rámci hodnocení významu předmětu řízení pro účastníka lze vzít v úvahu vysokou míru citlivosti sporů o poměry nezletilých dětí.

Návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona o soudech a soudcích ve znění do 30. června 2009 Soud nepovažoval za účinný prostředek nápravy kvůli jeho vazbě na hierarchickou stížnost adresovanou orgánu státní správy soudnictví, jež účinným prostředkem nápravy není. Třebaže od účinnosti změny uvedeného ustanovení uplynula poměrně krátká doba, Soud na základě příkladů vnitrostátních rozhodnutí ve věcech péče o nezletilé shledal, že se o účinný prostředek nápravy jedná. Podotkl také, že ho měl stěžovatel k dispozici v době, kdy řízení o úpravě styku s jeho synem probíhalo.

Jelikož ale stěžovatel žádný z těchto alternativních prostředků nápravy nevyužil ani přesvědčivě nevysvětlil, proč by měl být povinnosti je vyčerpat zproštěn, Soud námitku nepřiměřené délky řízení odmítl.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Soud v prvé řadě zohlednil, že stěžovatelovo právo na styk s dítětem bylo po celou dobu řízení v zásadě uznáno a upraveno předběžnými opatřeními; v projednávané věci se tedy dle Soudu nejednalo o popření tohoto práva. Stěžovatel zejména namítal, že soudy nevzaly v úvahu znalecký posudek a nevyslechly znalce, přičemž se v rozhodnutí od znaleckého posudku odchýlily. Dle Soudu sice vnitrostátní orgány nepodaly jasné vysvětlení, proč dotčený znalecký posudek nevzaly v úvahu, nicméně uvedly relevantní důvody na podporu svých rozhodnutí ohledně úpravy styku, mezi nimiž vystupovaly konfliktní vztahy mezi rodiči, stěžovatelovo nevhodné chování i to, že si nezletilý na kontakt se stěžovatelem již odvykl. Soud dospěl k závěru, že rozhodnutí o styku byla dostatečně odůvodněna a skutečnost, že si soudy nevyžádaly revizi znaleckého posudku, sama nezakládá porušení procesní části článku 8 Úmluvy. Z těchto důvodů dle Soudu k porušení článku 8 Úmluvy nedošlo.

Stěžovatel na poli článku 8 Úmluvy rovněž namítal, že mu státní orgány nezajistily účinný styk s dítětem, a to zejména svou nečinností ve vztahu k jeho návrhům na výkon rozhodnutí a k postoji matky, která dle něj styku bránila. Soud však schválil postup vnitrostátních orgánů, které nepřistoupily za účelem realizace stěžovatelova práva na styk se synem k donucujícím opatření vůči matce, když shodně s nimi shledal, že by takový postup nebyl v nejlepším zájmu dítěte, a stěžovatelovu námitku odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Za zjevně neopodstatněnou Soud označil dále námitku stěžovatele o nedostatečném odůvodnění rozhodnutí o výši výživného.

Konečně námitku, která se týkala úpravy styku stěžovatele se synem předběžnými opatřeními, Soud odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, konkrétně ústavní stížnosti.

Rozhodnutí ze dne 9. září 2014 ve věci č. 37869/14 – *Jan Hladký proti České republice*

Soud jednomyslně odmítl jako zjevně neopodstatněnou stížnost týkající se porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a práva na pokojné užívání majetku podle článku 1 Protokolu č. 1 v souvislosti s tím, že stěžovatel se nedomohl náhrady svého vkladu vloženého do obchodní společnosti.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel v roce 1991 vložil jako komanditista částku 30 tis. Kčs do komanditní společnosti. V roce 1997 policie zahájila trestní řízení proti komplementářům společnosti pro zpronevěru, ke kterému se stěžovatel připojil jako poškozený a vznesl nárok na náhradu škody ve výši svého vkladu do společnosti. V roce 2008 bylo trestní stíhání odloženo, neboť sdělení obvinění odporovalo zákonu. V mezidobí došlo k promlčení vytýkané trestné činnosti. V roce 2002 byl na majetek společnosti prohlášen konkurs; konkursní řízení stále probíhá a svou pohledávku do něj přihlásil i stěžovatel. V roce 2011 stěžovatel uplatnil u Ministerstva spravedlnosti nárok na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, přičemž tvrdil, že postupem policejních orgánů v uvedeném trestním řízení byl zbaven možnosti domoci se náhrady částky, kterou mu společnost dluží. Ministerstvo však jeho nárok označilo za předčasný, jelikož stěžovatel uplatnil svou pohledávku vůči společnosti v dosud neskončeném konkursním řízení. K obdobnému názoru dospěl v roce 2012 na základě stěžovatelovy žaloby i soud, který dále uvedl, že stěžovatel se mohl náhrady škody domoci i v občanskoprávním řízení proti komplementářům společnosti. V roce 2013 byl tento rozsudek potvrzen odvolacím soudem. Ústavní stížnost stěžovatele proti rozsudkům obecných soudů byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel namítal porušení svého práva podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a to jak v trestním řízení (kde mu bylo postupem policejních orgánů údajně zabráněno domoci se náhrady škody), tak v řízení o žalobě proti státu (kde soudy dle jeho názoru nepřijaly jím navrhované důkazy). Dále namítal porušení člán-

ku 1 Protokolu č. 1, protože vinou vadného trestního řízení ztratil možnost uplatnit svůj nárok vůči společnosti.

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Soud předně uvedl, že i když došlo v dané věci k odložení trestního stíhání, stěžovatel měl další možnosti, jak uplatnit svůj nárok na náhradu škody. Zaprvé, přihlásil svou pohledávku vůči společnosti do konkursního řízení, které stále probíhá. Zadruhé, dle všech vnitrostátních soudů, které rozhodovaly o žalobě stěžovatele proti státu, se stěžovatel mohl domáhat náhrady škody v občanskoprávním řízení, a to už v roce 2008. Tuto možnost však nevyužil. Soud proto rozhodl, že k porušení práva na přístup k soudu nedošlo.

Poté se Soud zabýval tvrzením stěžovatele, že obecné soudy v řízení o žalobě proti státu neakceptovaly jím navržené důkazy. Dle Soudu však z článku 6 Úmluvy nevyplývají pravidla ohledně přípustnosti důkazů a tato oblast je primárně ponechána vnitrostátní úpravě (*Schenk proti Švýcarsku,* č. 10862/84, rozsudek ze dne 12. července 1988, § 46). Vnitrostátní soudy nemusí akceptovat všechny důkazy navržené účastníkem řízení, pokud uvedou dostatečné důvody pro jejich odmítnutí. V projednávané věci nevyšlo najevo, že by vnitrostátní soudy nesplnily tento požadavek.
Soud proto rozhodl, že tuto část stížnosti je nutné odmítnout pro zjevnou neopodstatněnost.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1

Soud připomněl svou dosavadní judikaturu, dle které pojem ‚majetek' v rámci článku 1 Protokolu č. 1 označuje buď ‚existující majetek', nebo majetkové hodnoty včetně pohledávek, ohledně nichž stěžovatel může tvrdit, že má alespoň ‚legitimní očekávání' jejich splnění (*Gratzinger a Gratzingerová proti České republice,* č. 39794/98, rozhodnutí velkého senátu ze dne 10. července 2002, § 69). V projednávané věci stěžovatel učinil investici s určitou mírou rizika. Tvrzení, že v trestním řízení by soud nařídil komplementářům společnosti, aby stěžovateli zaplatili požadovanou částku, je spekulativní. Nelze tedy říci, že stěžovatel měl legitimní očekávání, že se v trestním řízení domůže odškodnění. Jeho stížnost se navíc jeví jako předčasná z důvodu, že konkursní řízení ještě neskončilo.

I tuto část stížnosti proto Soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Rozsudek ze dne 6. listopadu 2014 ve věci č. 12927/13 – *Karel Dvořáček proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stěžovatelovy námitky týkající se podmínek ústavní ochranné sexuologické léčby, tvrzeného nátlaku ke kastraci a nucené léčby antiandrogeny nezakládají porušení článku 3 Úmluvy zakazujícího mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení.

I. Skutkové okolnosti

V roce 1999 byla stěžovateli diagnostikována Wilsonova nemoc, dědičné onemocnění související s hromaděním mědi v organismu a projevující se mimo jiné postižením nervového systému a změnami povahových vlastností. U stěžovatele se onemocnění projevovalo zejména problémy s vyjadřováním a pohyblivostí a hebefilní poruchou (náklonnost či reaktivita s erotickým rozměrem vůči dospívajícím dívkám) považovanou za formu pedofilie.

Z důvodu hebefilního jednání byl stěžovatel opakovaně trestně stíhán pro trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti spáchané na dětech mladších 15 let. Poprvé byl odsouzen k trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem v roce 2002, kdy mu bylo zároveň uloženo ochranné léčení.

Projednávaná stížnost se týkala ochranného léčení, které bylo stěžovateli uloženo v září 2007, kdy bylo jedno z jeho trestních stíhání zastaveno pro nedostatek jeho trestní odpovědnosti v době spáchání činu, v důsledku čehož bylo ambulantní ochranné léčení přeměněno na ústavní.

Nařízené ochranné léčení stěžovatel vykonal od listopadu 2007 do září 2008 v Psychiatrické léčebně Šternberk. Při úvodním vyšetření primář oddělení konstatoval, že jelikož stěžovatel odmítá kastraci a

nechce užívat antiandrogeny, bude pravděpodobně jeho hospitalizace trvalého charakteru. Dle zápisu ve stěžovatelově zdravotnické dokumentaci stěžovatel souhlasil s nitrožilním podáváním antiandrogenů dva týdny po nástupu do léčebny. Léky byly stěžovateli zpočátku podávány jednou za dva týdny. Od února 2008, kdy stěžovatel vyslovil s léčbou nesouhlas, mu byly léky po dohodě s primářem oddělením podávány jednou za 4 týdny. V dubnu 2008 byl po kontrole hladiny testosteronu v krvi stěžovatele interval podávání léků prodloužen na 6 týdnů.

V červenci 2008 znalec, který stěžovatele vyšetřil, dospěl k závěru, že ústavní léčba již dosáhla maxima možného a že samotné podávání antiandrogenů stěžovateli nezabrání v recidivě, k čemuž je třeba, aby stěžovatel absolvoval komplexní léčbu zahrnující farmakoterapii, psychoterapii a sociální péči, kterou je možné poskytnout i ambulantně. V září 2008 soud ústavní léčbu nahradil léčbou ambulantní.

Po propuštění z léčebny stěžovatel podal celou řadu stížností týkajících se podmínek skončené ústavní léčby, v nichž poukazoval zejména na údajný nátlak, aby podstoupil chirurgickou kastraci, tvrzenou nucenou léčbu antiandrogeny a špatné podmínky v léčebně zahrnující především hromadné sprchování za přítomnosti ženského personálu, nemožnost odpočívat přes den na lůžku navzdory velkým bolestem zad při chůzi i sezení, neadekvátnost lůžka, které jeho bolesti zad zhoršovalo, a nepřidělení skříňky na osobní věci.

Zdravotnické orgány, na které se obrátil – ředitel léčebny, Česká lékařská komora a Ministerstvo zdravotnictví – žádná pochybení neshledaly. Veřejný ochránce práv nezjistil v režimu, kterému byl stěžovatel v léčebně podroben, pochybení, avšak vyzval ředitele léčebny, aby umožnil pacientům přes den přiměřený čas odpočinku na lůžku, přidělil jim dostatečný počet skříněk na osobní věci a zajistil více soukromí ve sprchách.

Stěžovatel své námitky uplatnil též prostřednictvím žaloby na ochranu osobnosti, kterou soudy zamítly. Stěžovatel neuspěl ani před Ústavním soudem, ani s trestním oznámením, jež bylo odloženo s tím, že věcí se řádně zabývaly soudy v řízení na ochranu osobnosti a z jejich zjištění je zřejmé, že žádná ze stěžovatelových námitek nenaplňuje žádnou skutkovou podstatu trestného činu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel poukazoval především na porušení článku 3 Úmluvy zakazujícího mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení, které spatřoval jednak v podmínkách, kterým byl v psychiatrické léčebně během ochranného léčení vystaven, jednak v nátlaku na podstoupení kastrace a tvrzeném nuceném podávání antiandrogenů, jednak v údajném neúčinném vyšetření jeho námitek orgány činnými v trestním řízení. Z posledně uvedeného důvodu stěžovatel poukazoval též na porušení článku 13 Úmluvy zaručujícího právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy.

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY V JEHO HMOTNĚPRÁVNÍ ČÁSTI Z DŮVODU PODMÍNEK V PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNĚ

Stěžovatel poukazoval především na to, že během dne nemohl odpočívat na lůžku navzdory silným bolestem zad, na špatný stav lůžka, který bolesti jeho zad ještě zhoršoval, na nemožnost účastnit se pravidelně venkovních aktivit z důvodu jeho špatné hybnosti a chybějící pomoci ze strany personálu léčebny, na nepřidělení skříňky na osobní věci a na hromadné sprchování s ostatními pacienty pod dohledem zdravotní sestry.

Soud dospěl k závěru, že kumulativní účinek aspektů, na které stěžovatel poukazoval, nedosáhly takového stupně závažnosti, aby představovaly nelidské či ponižující zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy. Tyto podmínky byly pro stěžovatele bezesporu nepříjemné, avšak byly dány jeho zdravotním stavem a konfliktním chováním. Dle Soudu existovaly lékařské důvody pro to, aby stěžovateli nebyl povolen celodenní pobyt na lůžku, a to zejména potřeba zabránit svalovým atrofiím a navodit u něj běžný denní režim, který by měl dodržovat po propuštění z léčebny. V tomto ohledu tedy dle Soudu k porušení článku 3 Úmluvy nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY V JEHO HMOTNĚPRÁVNÍ ČÁSTI Z DŮVODU TVRZENÉHO NÁTLAKU NA KASTRACI A NEDOBROVOLNÉHO PODÁVÁNÍ ANTIANDROGENŮ

Stěžovatel dále namítal, že na něj byl činěn psychologický nátlak, aby podstoupil chirurgickou kastraci, a následně byl donucen užívat antiandrogeny, tedy podstoupil nuceně tzv. chemickou kastraci.

Soud v prvé řadě shledal, že nebyl prokázán jakýkoli nátlak směřující k chirurgické kastraci. Vyplývá to dle Soudu především ze závěrů soudů v řízení na ochranu osobnosti, v němž byl vyslechnut jak stěžovatel, tak primář oddělení a všichni ošetřující lékaři. Ze samotného záznamu ve zdravotnické dokumentaci, dle nějž stěžovatel kastraci odmítá, nelze dle Soudu dovodit, že by na stěžovatele byl nátlak vyvíjen.

Ohledně tzv. chemické kastrace Soud předně podotkl, že v dané době nebyla právní úprava jednoznačná a umožňovala některým lékařům a dokonce i soudům se domnívat, že nařízení ochranného léčení nahrazuje souhlas dané osoby s lékařskými zákroky, z nichž se léčení skládá. V projednávané věci nicméně antiandrogeny stěžovateli zpočátku podávány nebyly, jelikož je odmítal. Podány mu byly až poté, co s tímto postupem během velké vizity vyslovil souhlas. Byť stěžovatel tvrdí, že jeho souhlas byl vynucený, dle Soudu tomu tak nebylo. Léčebna totiž stěžovatele k této léčbě nenutila – nijak ho za jeho odmítání nepostihovala, ani neohlásila soudu, že stěžovatel při výkonu ochranného léčení nespolupracuje. Stěžovatel sice čelil obtížnému dilematu – volbě mezi přijímáním antiandrogenů, které výrazně snižují nebezpečnost, a tak umožňují propuštění na svobodu v relativně krátkém čase, a léčbou spočívající výhradně v psychoterapii a socioterapii, která vylučuje nebezpečnost až po delším období –, a byl tak pod určitým tlakem. Léčba antiandrogeny však byla v jeho případě lékařsky opodstatněná, jelikož byla účinnější než psychoterapie, která mu v minulosti nezabránila v recidivě. Léčebna navíc stěžovateli vycházela vstříc, a vždy když k léčbě vyslovil výhrady, nalezla spolu s ním řešení v podobě prodloužení intervalu podávání léků či krátkodobé hospitalizace v jiné nemocnici. Léčebna též podávání antiandrogenů doplnila psychoterapií a ergoterapií.

Podávání antiandrogenů proto dle Soudu stěžovateli nebylo vnuceno a jeho souhlas s léčbou, byť byl dán pod určitým tlakem okolností, nelze považovat za nesvobodný. Zároveň byl jeho souhlas také informovaný. Skutečnost, že stěžovateli nebyla podána písemná informace na zvláštním formuláři, v němž by mu byly vysvětleny přínosy této léčby, její vedlejší účinky a byl informován o svém právu vzít souhlas kdykoli zpět, představuje dle Soudu pochybení, avšak toliko procesní povahy, které samo o sobě nezpůsobuje porušení článku 3 Úmluvy. V projednávané věci totiž stěžovatel byl o vedlejších účincích antiandrogenů informován ošetřujícími lékaři a znal je i z minulých ochranných léčení.

Soud proto uzavřel, že nelze mít nade vši rozumnou pochybnost za to, že stěžovatel byl podroben nedobrovolné léčbě, a proto k porušení článku 3 Úmluvy nedošlo.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY V JEHO PROCESNÍ ČÁSTI

Stěžovatel též namítal, že jeho trestní oznámení nebylo adekvátní prošetřeno, neboť orgány činné v trestním řízení věc odložily pouhým dopisem, když se plně spolehly na zjištění občanskoprávních soudů.

Soud s odvoláním na svou předchozí judikaturu konstatoval, že jelikož v projednávané věci nic nenasvědčuje tomu, že by lékaři jednali ve zlé víře s úmyslem se stěžovatelem špatně zacházet, pozitivní povinnost státu řádně prověřit stěžovatelova tvrzení o špatném zacházení mohla být splněna i prostřednictvím občanskoprávní žaloby.

V projednávané věci stěžovatel podal žalobu na ochranu osobnosti. V řízení o ní mohl uplatnit všechny své argumenty, které také byly projednány kontradiktorním způsobem, přičemž stěžovatel byl právně zastoupen. Soudy též rozhodly ve lhůtě, která nevyvolává žádnou pochybnost. K porušení článku 3 Úmluvy v jeho procesní části tedy nedošlo.

D. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Soud konečně konstatoval, že otázka nastolená na poli článku 13 Úmluvy z věcného hlediska splývá z otázkou porušení procesní části článku 3 Úmluvy. Jelikož se stěžovatel v řízení na ochranu osobnosti

mohl domoci určení odpovědných osob za tvrzená porušení svých práv i přiznání odškodnění, není třeba se touto námitkou zabývat odděleně ještě na poli článku 13 Úmluvy.

Rozhodnutí ze dne 25. listopadu 2014 ve věci č. 27501/10 – *Ondřej Zelenka proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že námitky stěžovatele posuzované na poli práva na přístup k soudu a práva na obhajobu ve smyslu čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy jsou zjevně neopodstatněné, a prohlásil stížnost za nepřijatelnou.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovateli stíhanému v roce 2009 pro trestný čin úvěrového podvodu byla opatřením soudu ustanovena obhájkyně. Po vynesení odsuzujícího rozsudku stěžovatel pro odvolací řízení udělil plnou moc jinému obhájci, pročež soud výše uvedené ustanovení zrušil.

Zvolený obhájce po skončení odvolacího řízení odmítl podat jménem stěžovatele dovolání s tím, že se jedná o placený úkon a stěžovatelovi rodiče jej odmítli dále financovat. Poté, co okresní soud údajně nereagoval na stěžovatelovy opakované žádosti o přidělení obhájce podle § 36a odst. 2 písm. a) trestního řádu a co stěžovatel nemohl dosáhnout na ustanovení obhájce Českou advokátní komorou podle § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, neboť nedisponoval zamítavým rozhodnutím soudu vyžadovaným komorou, se stěžovatel sám obrátil na Nejvyšší soud s podáním označeným jako ‚dovolání'. Nejvyšší soud mu sdělil, že o podání nemůže rozhodnout, neboť podle zákona dovolání může podat pouze advokát.

Ústavní soud následně zamítl ústavní stížnost stěžovatele jako zjevně neopodstatněnou, neboť shledal, že stěžovatel byl po celou dobu trestního řízení zastoupen obhájcem, přičemž i když zmocnění skončením trestního stíhání zanikne, je obhájce oprávněn podat za obžalovaného ještě dovolání a zúčastnit se řízení o dovolání u Nejvyššího soudu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel namítal porušení čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy, tj. práva obhajovat se sám nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru, nebo pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují.

Soud na úvod připomněl námitku nevyčerpání účinných vnitrostátních právních prostředků nápravy vznesenou vládou, ale rozhodl se jí nezabývat, neboť stížnost byla podle něj nepřijatelná z dále rozvedených důvodů.

Soud konstatoval, že stížnost se netýká otázky bezplatnosti právní pomoci, neboť český právní řád předpokládá vydání rozhodnutí o uhrazení nákladů ustanoveného obhájce teprve po poskytnutí právní pomoci, kdy soud posoudí schopnost obviněného nahradit státu vynaložené prostředky. V projednávané věci se tedy jednalo o to, zda soud měl povinnost stěžovateli ustanovit obhájce pro účely podání dovolání.

V té souvislosti Soud podotkl, že stěžovatel ve stížnosti opomněl zmínit, že okresní soud s ním ve věci ustanovení obhájce komunikoval. Na základě dokumentů z trestního spisu předložených vládou Soud konstatoval, že stěžovatel byl ve skutečnosti okresním soudem informován o oprávnění jeho dosavadního obhájce podat dovolání v souladu s ustáleným výkladem § 41 odst. 5 trestního řádu, jehož si dotyčný advokát musel být vědom a který nelze považovat za nerozumný. Stěžovatel byl rovněž informován o tom, že nový obhájce mu může být ustanoven pouze tehdy, jestliže dosavadní obhájce odmítne úkon učinit. Všechny tyto informace stěžovatel obdržel ještě před uplynutím zákonné lhůty k podání dovolání.

Jelikož stěžovatel na toto vyrozumění stejně jako na informaci o postupu pro ustanovení obhájce od České advokátní komory nijak nereagoval, okresní soud nebyl jednoznačně uvědomen o tom, že zvolený advokát nehodlá stěžovatele dále zastupovat, a nelze mu tedy vytknout, že stěžovateli nového

obhájce neustanovil. Tento postup je podle Soudu zřejmě v souladu i s veřejným stanoviskem představenstva České advokátní komory z roku 2007 k výkladu § 41 odst. 5 trestního řádu, podle nějž je v případě zvolených obhájců třeba vycházet z obsahu udělené plné moci a přistoupit k ustanovení obhájce nebo udělit novou plnou moc teprve tehdy, pokud původní plná moc nestanoví obhájci povinnost uplatnit i mimořádné opravné prostředky.

Soud s ohledem na výše uvedené došel k závěru, že stěžovatel se vlastní nedůsledností připravil o možnost účinného podání žádosti o právní pomoc a následně o přístup k Nejvyššímu soudu, a stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozsudek ze dne 11. prosince 2014 ve věci č. 28859/11 – *Šárka Dubská a Alexandra Krejzová proti České republice*

Senát bývalé páté sekce Soudu dospěl šesti hlasy proti jednomu k závěru, že znemožnění výkonu povolání porodní asistentky při porodech v domácnosti nepředstavuje porušení práva matek na respektování jejich soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Obě stěžovatelky si přály rodit své další dítě v domácím prostředí s porodní asistentkou. Jedna tak zamýšlela učinit z důvodu negativních zkušeností s nemocničním prostředím a personálem z prvního porodu a druhá díky tomu, že své předchozí dvě děti již porodila v domácím prostředí. V době těhotenství se obě stěžovatelky obrátily mimo jiné na příslušný krajský úřad s žádostí o zaslání seznamu porodních asistentek, které jsou oprávněny vést porod v domácím prostředí. V zásadě vždy se jim dostalo odpovědi, že podle platné právní úpravy nedisponuje žádná porodní asistentka oprávněním k vedení fyziologických porodů v domácím prostředí, jelikož plánovaný, byť i fyziologického (nekomplikovaný) porod, je možné vést pouze v zařízeních, která splňují požadavky na minimální věcné a technické vybavení podle příslušných vyhlášek Ministerstva zdravotnictví. Stěžovatelka Dubská nakonec porodila v domácím prostředí sama bez porodní asistentky a stěžovatelka Krejzová v nemocnici. Ústavní stížnost stěžovatelky Dubské plénum Ústavního soudu odmítlo.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelky poukazovaly na to, že jim bylo znemožněno porodit v domácnosti za asistence porodní asistentky, což podle nich není v souladu s článkem 8 Úmluvy, tedy s jejich právem na respektování soukromého života.

Soud v prvé řadě uvedl, že rozhodnutí týkající se okolností porodu včetně volby místa porodu spadají do rámce soukromého života matky.

Pokračoval, že je na danou věc třeba nahlížet pod zorným úhlem negativních závazků, protože nemožnost, aby stěžovatelkám u jejich domácích porodů asistovaly porodní asistentky, jimž hrozí sankce, představuje zásah do práva stěžovatelek na respektování jejich soukromého života.

Takový zásah může být v souladu s Úmluvou, je-li v souladu se zákonem, sleduje legitimní cíl ve veřejném zájmu a je tomuto cíli přiměřený.

K podmínce zákonnosti Soud podotkl, že výkon povolání porodní asistentky byl vázán na zmíněné oprávnění, jehož vydání české právní předpisy mimo jiné podmiňovaly splněným určitých požadavků na vybavení prostor, kde lze asistovat při porodu. Z nich bylo zřejmé, že v domácnosti takové požadavky splnit nelze. Ač s jistými pochybnostmi, Soud shledal, že namítaný zásah měl dostatečnou oporu ve vnitrostátním právním řádu a bylo možné jej s mírou přiměřenou okolnostem předvídat.

Soud považoval za nepochybné, že příslušné předpisy sledovaly účel chránit během porodu a po něm zdraví a bezpečnost novorozence a nepřímo také matky.

Obšírněji se Soud vyjádřil k podmínce přiměřenosti se zřetelem k tomu, že musí být zachována spravedlivá rovnováha mezi relevantními soupeřícími zájmy, ohledně níž stát požívá prostor pro uvážení.

Projednávaná věc nastoluje komplexní otázky politiky v oblasti zdravotnictví, pro jejichž zodpovězení musí státní orgány srovnávat rizika porodů vedených v nemocničním a domácím prostředí. Novorozenec je z povahy věci plně závislý na rozhodnutích jiných osob, což odůvodňuje silné zapojení ze strany státu. Na otázce porodů v domácnosti také nepanuje shoda na celoevropské úrovni a její vyřešení je záležitostí obecné sociální a hospodářské politiky, včetně rozhodování o využití prostředků z veřejných rozpočtů. Proto je prostor pro uvážení státu v dané oblasti široký.

Soud dále uznal, že ačkoli mezi zájmy matky a dítěte zpravidla není rozpor, některá rozhodnutí matky ohledně místa, okolností nebo způsobu porodu znamenají zvýšené riziko pro novorozence. Dotčená situace však měla významný dopad na svobodu volby stěžovatelek. Mohly si sice svobodně vybrat mezi porodnicemi, a v nich měla být jejich přání teoreticky respektována, ale podmínky v řadě z nich byly podle dostupných informací problematické. Svoboda volby matek ohledně nemocnice, ve které si přejí porodit, proto neoslabovala zájem stěžovatelek na domácích porodech s porodní asistentkou.

Většina předložených výzkumných studií podle Soudu připouští, že porody v domácnosti nepředstavují zvýšené riziko oproti porodům v nemocnicích, avšak pouze za určitých podmínek, jako je nízká rizikovost těhotenství, přítomnost kvalifikovaného zdravotnického pracovníka a možnost rychlého převozu matky a dítěte do nemocnice. Míra, v níž je naplněna druhá a třetí z uvedených podmínek, v situaci České republiky vyvolává spíše zvýšená rizika pro zdraví a život dítěte a matky.

Na druhou stranu i běžné těhotenství může být zakončeno nepředvídatelnými potížemi při porodu, které vyžadují akutní lékařský zásah, a které tak plně vybavená nemocnice dokáže lépe a rychleji vyřešit. Navíc nastanou-li takové komplikace, doba potřebná pro převoz do nemocnice může vést ke zvýšeným rizikům pro zdraví a život novorozence nebo matky.

Matky, včetně stěžovatelek, tak nemusely nést nepřiměřené břemeno.

Nakonec se Soud zabýval otázkou, nakolik vnitrostátní orgány při svém rozhodování o politice v dané oblasti zvážily veškeré soupeřící zájmy, zhodnotily možné alternativy a posoudily přiměřenost zvolené politiky. Podle Soudu Ministerstvo zdravotnictví sice takové posouzení původně neprovedlo, později však učinilo pokus o otevřenou diskusi se zainteresovanými skupinami, který neuspěl. K problému se též vyjádřil Ústavní soud.

Podle Soudu by české orgány měly příslušná ustanovení právních předpisů neustále podrobovat přezkumu ve světle vývoje na poli medicíny, vědy a práva. Ministerstvo zdravotnictví ostatně nedávno související politiku přehodnotilo a umožnilo ženám s bezrizikovým těhotenstvím, aby se rozhodly, zda chtějí zůstat v nemocnici po dobu 72 hodin po porodu, či zda chtějí porodit v nemocnici za pomoci porodní asistentky a nemocnici opustit dříve.

Za uvedených okolností a se zřetelem k neexistující shodě na evropské úrovni dospěl Soud k závěru, že při přijímání a uplatňování zvolené politiky týkající se domácích porodů nepřekročily české orgány svůj prostor pro uvážení ani nenarušily spravedlivou rovnováhu mezi soupeřícími zájmy. K porušení článku 8 Úmluvy tudíž nedošlo.

III. Oddělená stanoviska

Soudce Villiger ve svém souhlasném stanovisku připomněl, že Soud v předkládané věci výjimečně přezkoumával právní úpravu *in abstracto*, což vyžaduje zvážení nesčetného množství situací a okolností, na které může právní úprava dopadnout. Ta se navíc týká odborných zdravotnických otázek. Proto musí být prostor pro uvážení pro žalovanou vládu široký.

Soudkyně Yudkivská, která také k rozsudku přiložila souhlasné stanovisko, pochybovala o samotné použitelnosti článku 8 Úmluvy na projednávanou věc. Porod dítěte sám o sobě sice tvoří součást soukromého života ženy, tak tomu ale není ohledně každého jednotlivého aspektu porodu. Článek 8 Úmluvy nelze vykládat tak, aby členský stát garantoval úroveň komfortu požadovanou jednotlivcem, a to i v případě tak velkého okamžiku, jakým je porod. I v případě použitelnosti článku 8 Úmluvy není

možné hovořit o zásahu do práva stěžovatelek, ale pouze o pozitivních povinnostech, přičemž rozsah těchto povinností je nižší než v případě závazků negativních.

Soudce Lemmens byl ve svém nesouhlasném stanovisku také názoru, že věc měla být posouzena z hlediska pozitivních závazků. To ale není rozhodující. Klíčové je, zda byla zachována rovnováha mezi obecným zájmem a zájmy stěžovatelek. Právní řád matkám totiž přímo nezakazuje, aby porodily doma, vylučuje pouze účast porodní asistentky, což nelze považovat za systém souladný s cílem ochrany zdraví matek a jejich dětí. Tento cíl je navíc oslaben mocenským bojem mezi lékaři a porodními asistentkami. I s ohledem na to, co Ústavní soud uvedl v nálezu ze dne 24. července 2013 sp. zn. I. ÚS 4457/12, nebyla zachována spravedlivá rovnováha mezi dotčenými zájmy.

PŘÍLOHA Č. 3:
KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE

V roce 2014 v kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, která je součástí Ministerstva spravedlnosti (viz ustanovení § 11 odst. 5 zákona č. 2/1969 Sb., ve znění zejména zákona č. 135/1996 Sb.) a jejíž postavení a činnost se dále řídí zejména zákonem č. 186/2011 Sb., o poskytování součinnosti pro účely řízení před některými mezinárodními soudy a jinými mezinárodními kontrolními orgány, a Statutem vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, schváleným usnesením vlády ze dne 17. srpna 2009 č. 1024, působili:

JUDr. Vít Alexander Schorm	vládní zmocněnec	
Mgr. Petr Konůpka	zástupce vládního zmocněnce	
Mgr. Kristýna Benešová	odborná referentka	od 18. srpna 2014
Ing. Bc. Ota Hlinomaz, LL.M.	odborný referent	
Mgr. Taťána Jančárková, LL.M.	odborná referentka	
Mgr. Viktor Kundrák	odborný referent	do 13. srpna 2014
JUDr. Jana Martinková, Ph.D.	odborná referentka	od 1. září 2014
Mgr. Eva Petrová	odborná referentka	
Mgr. Vladimír Pysk	odborný referent	do 3. září 2014
Kateřina Holá	pracovnice sekretariátu	

Kancelář vládního zmocněnce sídlí na adrese Na Děkance 3, Praha 2. Lze ji kontaktovat:

- telefonicky na čísle 221 997 437,
- telefaxem na čísle 221 997 445 a
- elektronickou poštou na adrese kvz@msp.justice.cz.

PŘÍLOHA Č. 4:
METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ

Při zpracování údajů o stížnostech oznámených vládě do jednotlivých kategorií v grafu uvedeném v úvodu této zprávy byla použita následující metodika.

Počítá se každá registrovaná stížnost zaslaná vládě České republiky zvlášť, ať už Soud žádal o stanovisko k její přijatelnosti a odůvodněnosti (což byl případ více než 99 % stížností), či nikoliv, bez ohledu na to, zda byla kauza určitého stěžovatele postupně registrována v několika stížnostech. U stížností také není brán zřetel na počet stěžovatelů, kteří je podali.

Všechny stížnosti, ve kterých Soud vydal odsuzující rozsudek, se v tomto přehledu objevují pouze v kategorii ‚Zjištěno alespoň jedno porušení Úmluvy'. Je však možné, že odsuzující rozsudek ve věci samé nebyl definitivní tečkou za případem, protože Soud odročil otázku spravedlivého zadostiučinění.[34] Takové stížnosti pak nejsou (znovu) započítány ani v kategorii ‚Smírná urovnání', pakliže byla věc po odsuzujícím rozsudku dořešena tímto způsobem (týká se kauz *Zich a ostatní*, *Otava* a *Diallo*), ani v kategorii ‚Stížnosti bez konečného rozhodnutí' (kde je přesto naznačeno, že řízení o některých stížnostech po odsuzujícím rozsudku zatím neskončilo, což se týká konkrétně stížnosti *Žáková* a pěti stížností, v nichž byl vydán rozsudek ve věci samé *R & L, s. r. o. a ostatní*).

Kategorie ‚Stížnosti, v nichž nebylo zjištěno žádné porušení Úmluvy', zahrnuje:

- jak rozsudky o neporušení (senátní rozsudek o neporušení ve věci *D. H. a ostatní* tu ovšem není započítán, jelikož byl následně překonán rozsudkem velkého senátu, jehož závěrem bylo konstatování porušení Úmluvy; stejně tak není zahrnut senátní rozsudek ve věci *Rohlena*, neboť tato kauza byla postoupena velkému senátu, jenž rozhodl až v lednu 2015, tedy mimo časový rámec této zprávy),
- tak konečná rozhodnutí o nepřijatelnosti stížností.

Počet stížností neodpovídá počtu rozhodnutí nebo rozsudků o nich vydaných, protože jednotlivé rozsudky nebo rozhodnutí mohou řešit současně více stížností (např. ve věcech *Krejčíř* a *Kohlhofer a Minarik* bylo dvěma rozsudky rozhodnuto po řadě o dvou a třech stížnostech; takových příkladů je více) a není navíc rozlišováno, zda v rozsudku, který řeší více stížností, byly některé prohlášeny za nepřijatelné nebo nedůvodné, zatímco u jiných Soud konstatoval porušení Úmluvy (např. *BENet Praha, spol. s r. o.*). Někdy je registrace do více stížností spíše dílem náhody (např. *Konečný* nebo *Macready*).

Je také třeba zohlednit skutečnost, že některé stížnostní námitky mohou být v rozsudku o porušení shledány za odůvodněné, zatímco jiné nikoli (a mohou být zamítnuty, nebo odmítnuty). Ani tyto podrobnosti nejsou v grafu zachyceny.

Kategorie ‚Uznání porušení' zahrnuje případy, kdy řízení skončilo jednostranným prohlášením vlády.

[34] Kromě kauz zmíněných dále v tomto odstavci nastala taková situace v minulosti ve věcech *Chadimová*, *Družstevní záložna PRIA*, *Rodinná záložna, spořitelní a úvěrní družstvo* a *Forminster Enterprises Limited*, kde byly vlastně vydány odsuzující rozsudky dva – jeden ve věci samé, druhý o spravedlivém zadostiučinění.

OBSAH

ÚVOD 3

I. NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ 5

1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICE 5

1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY 5

1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI 6

1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy 6

1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností 7

1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO 7

1.1.3.1. Smírně urovnané případy 8

1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády 8

1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět 8

1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM 8

1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI 8

1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM 9

1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice 9

1.2.2.2. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím 10

II. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ 10

2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN 11

2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ 12

2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU 12

2.2.2. ANALÝZA POTŘEBY A MOŽNOSTI DALŠÍCH INDIVIDUÁLNÍCH OPATŘENÍ 13

2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ 14

2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ 14

2.3.1.1. Vzdělávání romských dětí sedm let po rozsudku velkého senátu 14

2.3.1.2. Další rozsudky, u nichž přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě 15

2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ 18

DOSLOV 20

Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy 20

Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy 21

Zatřetí. Posílení vnitrostátního provádění Úmluvy v České republice 22

PŘÍLOHA Č. 1: ANOTACE ODSUZUJÍCÍCH ROZSUDKŮ 23

Rozsudek ze dne 3. července 2014 ve věcech *R & L, s. r. o. a ostatní proti České republice* 23

Rozsudek ze dne 17. července 2014 ve věci *T. proti České republice* 26

Rozsudek ze dne 2. října 2014 ve věci *Delta Pekárny a. s. proti České republice* 28

Rozsudek ze dne 11. prosince 2014 ve věci *Hanzelková a Hanzelka proti České republice* 30

Rozsudku ze dne 11. prosince 2014 ve věci *Hromádka a Hromádková proti Rusku* 32

PŘÍLOHA Č. 2: ANOTACE ZAMÍTAVÝCH ROZSUDKŮ NEBO ODMÍTAVÝCH ROZHODNUTÍ 35

Rozhodnutí ze dne 4. února 2014 ve věci *Svoboda a ostatní proti České republice* 35

Rozhodnutí ze dne 13. května 2014 ve věci *Příplata proti Rumunsku* 37

Rozhodnutí ze dne 17. června 2014 ve věci *Sabadosh proti České republice* 38

Rozsudek ze dne 4. září 2014 ve věci *Drenk proti České republice* 39
Rozhodnutí ze dne 9. září 2014 ve věci *Hladký proti České republice* 41
Rozsudek ze dne 6. listopadu 2014 ve věci *Dvořáček proti České republice* 42
Rozhodnutí ze dne 25. listopadu 2014 ve věci *Zelenka proti České republice* 45
Rozsudek ze dne 11. prosince 2014 ve věcech *Dubská a Krejzová proti České republice* 46

PŘÍLOHA Č. 3: KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE 49

PŘÍLOHA Č. 4: METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ 51

OBSAH 53